

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Tereza Sloviočková

Dokazování v přípravném řízení

Diplomová práce

Olomouc 2016

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Dokazování v přípravném řízení* vypracovala samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci 28. 3. 2017

.....

Sloviočková Tereza

Obsah

Úvod	5
1. Přípravné řízení trestní	7
1.1 Pojem přípravného řízení.....	7
1.1.2 Základní zásady uplatňující se v přípravném řízení.....	8
1.2 Účel a funkce přípravného řízení	11
1.2.1 Vztah přípravného řízení a hlavního líčení	11
1.2.2 Funkce přípravného řízení.....	14
1.3 Formy přípravného řízení	15
1.4 Časové úseky přípravného řízení	16
1.5 Orgány činné v trestním řízení v předsoudním stadiu.....	16
2 Dokazování.....	19
2.1 Pojem dokazování a jeho účel	19
2.2 Základní pojmy dokazování.....	20
2.2.1 Důkaz a důkazní prostředek	20
2.2.2 Subjekty dokazování	20
2.2.3 Předmět a rozsah dokazování	21
2.2.4 Průběh dokazování	22
2.3 Základní zásady dokazování v přípravném řízení	22
2.3.1 Zásada vyhledávací.....	22
2.3.2 Zásada volného hodnocení důkazů	24
2.3.3 Zásada materiální pravdy	24
3 Dokazování v přípravném řízení	26
3.1 O dokazování v přípravném řízení obecně	26
3.2 Dokazování ve standardním přípravném řízení	28
3.2.1 Postup před zahájením úkonů trestního řízení	28
3.2.2 Postup před zahájením trestního stíhání.....	31
3.2.2a Vysvětlení.....	32
3.2.2b Výslech svědka ve fázi prověřování.....	35
3.2.2c Neodkladné a neopakovatelné úkony	38
3.2.2d Operativně pátrací prostředky	40
3.2.3 Vyšetřování	42
3.3 Dokazování v rozšířeném přípravném řízení.....	47

3. 4 Dokazování ve zkráceném přípravném řízení.....	48
4. Závěr.....	51
Seznam použitých zdrojů.....	53
Monografie/komentáře.....	53
Příspěvky ve sbornících:	54
Články z odborných časopisů:	54
Právní předpisy:	55
Judikatura:.....	55
Internetové zdroje	56
Shrnutí	57
Summary.....	57
Klíčová slova	58
Key words.....	58

Úvod

Ve své diplomové práci se budu zabývat tématem dokazování v přípravném řízení. Přípravné řízení jako první stádium celého rozsáhlého celku, kterým je trestní řízení, považuji za velmi důležitou součást procesu odhalování trestných činů a jejich pachatelů, především z důvodu jeho poměrně velké časové blízkosti ve vztahu k spáchanému skutku. To, jak kvalitně byly zjištěny a provedeny důkazy v přípravném řízení, ve velké míře předurčuje, jaká bude kvalita či průběh další fáze trestního řízení, která se odehrává již před soudem. Činnost policejních orgánů a státního zástupce by proto měla být pro dosažení účelu přípravného řízení co nejefektivnější a samozřejmě nejrychlejší, v souladu se základními zásadami trestního práva procesního.

Problematika dokazování v takovém přípravném řízení je podle mého často opomíjena, jelikož jeho hlavní těžiště je zákonem nasměrováno až do hlavního líčení před soudem. Jelikož bych se ráda ve své budoucí praxi zaměřila právě na oblast trestního práva a konkrétně přípravného řízení, vybrala jsem si právě v této souvislosti dokazování jako jeden z jeho nejpodstatnějších institutů.

Hlavním obsahem bude především práce se současnou a aktuální právní úpravou, přípravného řízení. Bude se jednat konkrétně o její analýzu a hodnocení, převážně zaměřenou na rozsah dokazování a jeho účely, včetně činností jednotlivých orgánů s ním spojených. Hodlám tedy použít převážně metody analytické a deskriptivní.

Základními zdroji pro mou práci bude kromě právních předpisů, také judikatura českých soudů. Ve velké míře budu také využívat zdrojů literárních, souvisejících buď konkrétně s problematikou přípravného řízení a dokazování, či trestního řízení a trestního práva procesního jako celku. Kromě těchto, bude jako zdroj použito množství odborných článků z časopisů.

Má práce bude rozdělena do 3 kapitol. Kapitola první bude směřovat na obecný výklad pojmu přípravného řízení, jeho funkce a významu pro celé trestní řízení a jeho místu v něm, včetně stručného nástinu forem a hlavních zásad. Dalším důležitým bodem, obsaženým v kapitole druhé, bude výklad pojmu dokazování. V obecné rovině se budu věnovat rozlišení pojmu důkaz a důkazní prostředek a vymezení dalších základních pojmů, s dokazováním v trestním řízení souvisejících (prameny, rozsah, subjekty apod.). V neposlední řadě bude v této kapitole obsažen také výklad o základních zásadách dokazování v trestním řízení.

Stěžejní kapitolou bude kapitola třetí, která už se konkrétně týká dokazování v přípravném řízení, blíže a hlouběji se dané problematice věnuje a rozebírá ji. Na úvod kapitoly budou zařazena specifika dokazování a jeho rozsah, v jednotlivých formách a stádiích přípravného řízení. Kromě klasických forem přípravného řízení a dokazování v nich, na úplný začátek zařadím ještě kapitolu, týkající se postupu policie, který je ještě „neprocesní“, a který probíhá těsně před zahájením trestního řízení a jeho úplně prvotními úkony. Jedná se o úsek činnosti orgánů činných v trestním řízení, který není podle mého v právní úpravě ošetřen zcela kvalitně, a tato oblast mě samotné při studiu činila potíže, proto považuji za důležité ho do práce zakomponovat a osvětlit jeho průběh a právní úpravu. Při podrobném výkladu o dokazování v přípravném řízení bych ráda pracovala s věcným záměrem nově navrhovaného trestního řádu a nastínila tak budoucí vývoj právní úpravy trestního procesu v předsoudním stadiu.

V závěru své práce bych ráda naplnila cíl určitého zhodnocení současné právní úpravy přípravného řízení, její efektivity a pokusila se nastínit její nejvhodnější vývoj do budoucna.

1. Přípravné řízení trestní

1.1 Pojem přípravného řízení

Přípravné řízení¹ představuje první a nedílnou součást trestního řízení. Jako stadium prvotní, je často také označováno jako stadium předsoudní². V rámci trestního řízení, má své pevně a přesně stanovené místo, tvoří jeho součást. Proto je také jeho právní úprava obsažena v zákoně o trestním řízení soudním³, který představuje hlavní právní předpis, upravující celý průběh trestního řízení.

Trestní řízení je proces poměrně složitý a časově náročný. Jeho obecný účel stanovuje přímo trestní řád ve svém úvodním ustanovení v §1 odst. – jeho účelem je především upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. Tyto základní cíle jsou hlavním bodem celého řízení, nicméně pro lepší systematiku a co nejpřesnější úpravu práv, povinností, dílčích účelů a ochranných mechanismů, rozlišujeme v rámci trestního řízení 5 základních stadií, kterými jsou:⁴

- Přípravné řízení
- Předběžné projednání obžaloby
- Hlavní líčení
- Opravné řízení (řádné a mimořádné)
- Vykonávací řízení

Existence PŘ vychází z toho, že české řízení trestní spadá do reformovaného typu evropského kontinentálního procesu. Pro tento druh procesu je typické, že obsahuje stadium, kdy je věc určitým způsobem a v daném rozsahu projednána a předpřipravena, než dojde k hlavnímu projednání před soudem.⁵ Proces kontinentální (znám také jako inkvizičně akuzační) je protipólem k systému, používanému v anglo-amerických státech, který je znám

¹ Dále jen jako PŘ

² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. Přepřacované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. s. 467

³ zákon č. 141/1961Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. Dále jen jako „trestní řád“ či TŘ

⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 477

⁵ FRYŠTÁK, Marek a kol. *Trestní právo procesní*. 2. přepřacované vydání. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2009. s. 103

jako proces adverzativní. Pro ten je naopak typické, že jsou v něm strany v protichůdném postavení, v jakémisi sporu. Strany jsou v postavení žaloby a obhajoby.⁶

Předběžný charakter PŘ je umocněn tím, že je to pouze soud, kdo může rozhodnout o vině nebo zproštění obžaloby.⁷ To vyplývá ze základních zásad, na kterých je trestní právo procesní postaveno. Jedná se o zásady, které jsou obsaženy v předpisech tvořící ústavní pořádek ČR. Čl. 40 odst. 1 Listiny základních práv a svobod⁸ a zásady obsažené v Ústavě České republiky⁹ (Čl. 90) a Evropské úmluvě o lidských právech¹⁰ (Čl. 6).

Důležitost PŘ však tímto není nijak potlačena, neboť právě kvalita, bezchybnost a efektivita jeho provedení ovlivňuje další průběh trestního řízení a často jeho výsledek. Jsou to právě orgány, realizující svou činnost v rámci PŘ, kdo musí rychle reagovat na prvotní indikátory o spáchání trestného činu. V jeho průběhu jsou opatřovány, prováděny a hodnoceny důkazy, přičemž se ale nejedná o takovou činnost, která by nahrazovala úlohu soudu.

Právní úpravu PŘ najdeme v TR, konkrétně v části druhé. Legální definice je však obsažena v §12 odst. 10. Tento odstavec obsahuje určení počátku a konce PŘ- to začíná buď sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů nebo zahájením trestního stíhání. Konec zákon spojuje s momentem podání obžaloby, postoupením věci jinému orgánu nebo ostatními typy rozhodnutí či skutečnostmi, majícími za následek zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby či rozhodnutí zastavující přípravné řízení.

1.1.2 Základní zásady uplatňující se v přípravném řízení

Pro vymezení povahy PŘ je důležité zmínit také základní zásady, kterými je jeho průběh a vedení ovládáno, respektive odlišnosti, zvláštnosti či omezení, s kterými se v něm uplatňují. Byť platí, že všechny a v plném rozsahu se základní zásady projevují až v řízení před soudem, jsou nedílnou součástí také řízení přípravného. Na jejich dodržování je třeba dbát již od počátku trestního řízení a od prvotních úkonů. Týkají se tedy práce a činnosti

⁶ POLÁK, Peter. Funkcie prípravného konania. In ZÁHORA, Jozef (ed). *Aktuálne problémy prípravného konania trestného*. Praha: Leges, 2014. s. 19

⁷ FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 6. Vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. s. 473

⁸ usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Dále jen Listina základních práv a svobod

⁹ ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰ sdělení č. 209/1992 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8, ve znění pozdějších předpisů

všech orgánů v rámci přípravného řízení, od policejních vyšetřovatelů, až po státního zástupce.

Nepominutelné postavení mají zde zásady ústavního práva, které mají na trestní proces bezprostřední vliv a představují jeho limity v obecnější rovině než trestní řád. Jedná se o zásady, obsažené např. v Listině základních práv a svobod pod články 8 odst. 2, 40 odst. 2, 37 odst. 3 a další (trestní stíhání jen ze zákonných důvodů, presumpce neviny, rovnost účastníků)¹¹. Podrobněji se ovšem zaměřím na zásady, které stanovuje přímo trestní řád ve svých úvodních ustanoveních.

Zásada řádného zákonného procesu je obsažena § 2 odst. 1 TŘ. Je procesním doplněním zásady *nullum crimen sine lege*, spočívající ve snaze zabránit trestnímu stíhání osoby bez zákonných důvodů¹² či způsobem, který není v zákoně upraven.¹³ Neprojevuje se pouze u zahajování trestního řízení, ale má také dopady do oblasti dokazování, resp. opatřování a provádění důkazů. Konkrétně se jedná o § 164 odst. 2 TŘ, který dává policejnímu orgánu možnost, při řádném dodržení postupů, aby i ty úkony, které provedl před zahájením trestního stíhání, nemusel opakovat. Zároveň v PŘ není dodržení zákonnosti na škodu, pokud jsou některé úkony provedeny méně formálním způsobem, než jak jsou prováděny v řízení před soudem (viz úřední záznam o podání vysvětlení).

Další charakteristickou zásadou je **zásada legality** (§ 2 odst. 3 TŘ) spočívající v povinnosti státního zástupce stíhat všechny trestné činy, o kterých se dozví. Je to právě státní zástupce, kdo plní funkci veřejného žalobce a reprezentuje zájmy státu na hodnotách chráněných trestními předpisy. Tato jeho povinnost je zakotvena také přímo v § 4 zákona o státním zastupitelství¹⁴ a státní zástupce jí realizuje pomocí podání obžaloby nebo návrhu na potrestání podle TŘ (§ 176, §179d a násl.). I tato povinnost má však ze zákona připuštěny výjimky¹⁵. Zde můžeme spatřit prvky typické pro zásadu opačnou, a to zásadu **opportunity**.

Zásada oficiality představuje pro policejní orgány v podstatě stejnou povinnost, jakou má státní zástupce ohledně stíhání všech trestných činů. Tyto zásady jsou vnímány ve vzájemném kontextu, pokud se jedná o zahájení trestního řízení/stíhání. Povinnost všech

¹¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Přípravné řízení trestní*. 2. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2003. s.45

¹² Pro tuto zásadu bývá proto užíván také název zásada stíhání jen ze zákonných důvodů, viz. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 122

¹³ FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 6. Vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. s. 89

¹⁴ zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵ Srovnej §163a, §172 odst. 2, §307, §307 a §10 trestního řádu

orgánů činných v trestním řízení¹⁶ postupovat z úřední povinnosti je v tomto základu stejná. Je to právě stát, kdo jejich prostřednictvím realizuje svůj mocenský monopol na postih trestné činnosti a vylučuje tím, aby byla dispozice s trestním řízením dána do rukou jedince a jeho soukromého zájmu. Tím je zaručen postih všech trestných činů a rovnost před zákonem bez výjimek či zájmů osobní povahy.¹⁷ Policejní orgány postupují z úřední povinnosti a mají povinnosti provést určité úkony a postupy, pokud to zákon vyžaduje a jsou splněny podmínky. Neznaменá to, že by soukromá iniciativa byla zcela vyloučena, možnost podávat trestní oznámení či jiné podmínky je stále zachována.

Oficialita je zásadou, která se týká celého trestního řízení, pro PŘ je však formulována v naléhavější podobě a zdůrazněna na více místech (§158, §157 odst. 1, §180 odst. 2 TŘ), ale také v zákoně o policii v §10¹⁸. Činnost těchto orgánů musí být sehraná, aby tak byla naplněna jak zásady oficiality, tak zásady legality, tudíž umožnit prostřednictvím své práce, aby státní zástupce mohl trestný čin stíhat. Zásada legality je proto u činnosti státního zástupce jakýmsi vyjádřením, důsledkem zásady oficiality jako zásady obecnější, co do zahájení trestního řízení.¹⁹

Konkretizací zásady oficiality co do rozsahu a způsobu objasňování skutečností a vyhledávání či provádění důkazů pro důkazní řízení je zásada **vyhledávací**. Ve stejném ustanovení nalezneme další **zásadu materiální pravdy**- §2 odst. 5 TŘ. Výklad těchto dvou zásad z důvodu jejich vazby na dokazování obsažen v kapitole 2.3 o základních zásadách dokazování.

Velkým specifikem PŘ je to, že je **zásadně neveřejné**. Veřejnost se na jeho úkonech nijak neúčastní a nemá ani přístup k informacím o něm. Rozlišujeme však mezi veřejností obecnou (možnost i osoby nezainteresované, aby byla účastna na projednání soudem) a pojmem veřejnost stran, která v PŘ zachována je (spočívající v možné přítomnosti procesních stran při úkonech nejen u soudu ale i v přípravném řízení, ale ne veřejnosti jako takové a médií²⁰). Zakotvení jistého informačního embarga na PŘ má své důvody, vyplývající z jeho povahy. Jedná se o prvotní stadium trestního řízení, kdy ještě není vůbec jisté, zda určitá osoba skutek spáchala, policie může mít podezření na větší počet osob, proto je nutné co největší zachování anonymity podezřelých pro zachování presumpce nevinu všech. Dále

¹⁶ Dále jen OČTŘ

¹⁷ CHMELÍK, Jan a kol. *Trestní řízení*. Plzeň: nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. s.58

¹⁸ zákon č. 273/2008 o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Dále jen ZPČR

¹⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 132

²⁰ HERCZEG, Jiří. *Média a trestní řízení*. Praha: Leges, 2013. s. 13

v neveřejnosti můžeme spatřovat také projev snahy co nejvíce ochránit informace dosud v přípravném řízení získané, právě pro zajištění jeho rychlého průběhu- ve smyslu zajištění, aby např. pachatel činu nevěděl, že jsou proti němu nasazeny z důvodu podezření operativně pátrací prostředky či policejní orgán vůči němu nějak jinak postupuje. Takový pachatel by se mohl uchýlit k útěku, ovlivňování svědků, či ničení důkazů.

Kromě zásad týkajících se zahájení trestního řízení a dokazování, se na postupy v PŘ uplatňují také ty, které nejsou specifické pouze pro danou část, ale jsou společné pro celý trestní proces. Na jejich dodržení a zachování je nutno dbát prakticky v každém stadiu trestního řízení. Jedná se o zásadu zákonného procesu, již rozebranou v předešlé části této kapitoly, zásadu přiměřenosti, rychlosti a práva na obhajobu. Tyto zásady se však v podstatě ničím neodlišují v rámci PŘ, proto je nebudu pro účely zaměření této práce podrobněji rozebírat.

1.2 Účel a funkce přípravného řízení

Hlavní účel PŘ vyplývá jak z jeho zařazení jako prvotního procesního stadia trestního řízení, tak z jeho vztahu k hlavnímu líčení, který je v teorii blíže řazen pod teoretický model zvaný jako slabý typ přípravného řízení (k tomu blíže dále). V PŘ je tedy cílem zjistit, zda se stal trestný čin, kdo jej spáchal, zajistit provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů a vyhledání důkazů či jejich pramenů. Všechny tyto dílčí činnosti směřují k rozhodnutí státního zástupce, zda podá obžalobu či učiní jiné rozhodnutím věci²¹.

Za zvláštní, specifický smysl PŘ považujeme mimo již zmíněné třeba snahu zabránit ztrátě důkazů, jejich znehodnocení nebo následné nemožnosti provedení a zabránění úniku pachatele před trestním stíháním. Zároveň také prošetřování věci v předsoudním stadiu zabraňuje tomu, aby byla obžaloba k soudu podána na osoby, u kterých pro to není podezření a podklad v důkazech²².

1.2.1 Vztah přípravného řízení a hlavního líčení

V případě této otázky se dá s jistotou říci, že se jedná o problematiku z historického pohledu velmi diskutovanou a podstatnou, neboť stanovení vztahu mezi PŘ a jednáním soudním, v podstatě následně určuje celou strukturu a pojetí trestního řízení. Pro určení tohoto vztahu je rozhodné kritérium toho, kde se tvoří základ pro meritorní rozhodnutí ve věci.

²¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Přípravné řízení trestní*. ...s. 13

²² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*... s. 484

Důležitý je význam, jaký hraje dokazování v PŘ pro následné hlavní líčení před soudem, méně důležité pak to, v jakém rozsahu je věc objasňována v PŘ²³. Určení vztahu mezi stadii trestního řízení je podstatné pro určení rozsahu dokazování v každém z nich. Je důležité, aby byla určena míra, do jaké výsledky PŘ ovlivňují, ne-li předurčují, výsledek soudního projednání věci.

V rovině teoretické jsou obecně uznávány dvě koncepce, pomocí kterých lze tento vztah vyjádřit. Základním rozdílem mezi nimi je pak to, kde leží těžiště dokazování. V prvním případě dominuje předsoudní stadium, které představuje v podstatě podklad pro hlavní líčení, v kterém se pak důkazy v něm provedené pouze formálně opakují, např. přečtením protokolů a záznamů ze spisu. PŘ zde představuje jakousi „generální zkoušku“ hlavního líčení.²⁴ Dá se říci, že již v PŘ je skoro zřejmé, jaké bude rozhodnutí ve věci. V této souvislosti se hovoří o tomto řízení jako o řízení (kontinentálně) inkvizičním. Proto se právě tato koncepce uplatňovala hlavně v socialistickém trestním procesu, který se právě vyznačoval tím, že soudní řízení byla připravena dopředu, nacvičena²⁵. Zastřešující pojem je **koncept silného přípravného řízení**.

Druhým, opačným přístupem, je koncept **silného hlavního líčení**. Zde je těžištěm dokazování soudní projednání věci a PŘ, bude pouze pomocné. Primární v PŘ je obstatat důkazy pro rozhodnutí, zda je případná obžaloba důvodná, nikoliv pro jistou vinu obviněného. Všechny relevantní důkazy by měl být provedeny před soudem. Teorie je zde jednotná co do označení koncepce jako angloamerický adversární proces²⁶.

V průběhu rozsáhlých diskuzí o co nejvhodnějším konceptu, se objevila také teorie třetí. V té stále těžištěm dokazování hlavní líčení zůstává, s modifikací požadavku na přípravné řízení, aby bylo co nejvíc podrobné a všestranné. To má zajistit, aby postavení obviněného před soud bylo co nejpodstatnější. Soud tak bude mít co největší přehled o celé věci, s tím že ale nebude pouze opakovat důkazy z přípravného řízení. Tato koncepce zůstala však pouze v rovinně teoretických diskuzí a v literatuře je na ni odkazováno ve vazbě na článek J. Štěpána²⁷. Jeho snaha o vytvoření této koncepce podle vlastních slov spočívala

²³ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Novelizace a rekodifikace trestního řádu ČR a aktuální problémy teorie dokazování v trestním řízení (historická úvaha), *Trestní právo 2001*, č. 4. s. 8

²⁴ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. Spisy právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia. s.60

²⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. Praha: Codex Bohemia, 1999. s.67

²⁶ IVOR, Jaroslav. Předmět a rozsah dokazování v přípravném konání. In ZÁHORA, Josef (ed.). *Aktuální problémy přípravného konání trestného*. Praha: Leges, 2014. s. 41

²⁷ Srov. ŠTĚPÁN, Jan. Účel a rozsah přípravného řízení a jeho poměr k hlavnímu líčení, *Právník 1967*, č.8,s.716

v tom, aby byl zajištěn maximální možný soulad zásady bezprostřednosti s tehdejší právní úpravou řízení přípravného, které hrálo v trestním řízení prim²⁸. Tuto koncepci je možno nazvat jako **silné hlavní líčení s relativně silným přípravným líčením**²⁹. Osobně považuji tuto koncepci za poněkud nadbytečnou. Pro určení základního vztahu mezi těmito dvěma stadii postačí, přikloní-li se legislativní úprava k jedné z nich. Pokoušet se kombinovat by podle mého mělo za následek zbytečné nejasnosti při následné interpretaci rozsahu dokazování a tedy zbytečným průtahům v řízení. Podobný názor byl již v polemice s tímto Štěpánovým článkem vyjádřen³⁰. Za nejvhodnější považuji koncepci silného řízení před soudem. Už z předpisů ústavní síly vyplývá, že je to pouze soud, kdo rozhoduje o vině a trestu, tudíž to musí být on, kdo provede podstatné důkazy, a to za dodržení především zásady bezprostřednosti, ústnosti a veřejnosti. Koncept, kdy je hlavní role v PŘ považuji za utlačující na úkor práva na spravedlivý proces.

Co se týče řešení této otázky v aktuální právní úpravě, zde je nezbytné zmínit změnu, kterou oproti socialistické justici přinesla novela č. 265/2001 Sb.³¹. Díky ní došlo v rámci českého trestního procesu k určení vztahu PŘ a hlavního líčení ve prospěch koncepce druhé-těžiště dokazování se přesunulo do stadia soudního a obsah dokazování v PŘ byl značně omezen. Konkrétně hovoří důvodová zpráva o určování rozsahu dokazování v PŘ podle toho, o jak závažný či složitý čin se jedná. Podle toho se pak určí, v jakém obsahu a rozsahu je třeba, aby policejní orgán důkazy prováděl. Obecně platí, že čím bagatelnější čin, tím menší rozsah dokazování v přípravném řízení³². Tento požadavek/pravidlo se promítl v rámci zmíněné novely do rozdělení přípravného řízení na 3 formy-klasické, zkrácené a rozšířené přípravné řízení. V každé formě se rozsah dokazování liší, právě v závislosti na závažnosti činu, kterého se týká³³. Stále je tu však soud, jako hlavní subjekt provádějící dokazování, a PŘ, které má povahu předběžnou. Pokud je to tedy možné a situace si nežadá jiné řešení, měly by být ve většině případů v PŘ vyhledávány důkazy potencionální, jejichž provedení (ne ale

²⁸ FRYŠTÁK, Marek. Meze a rozsah dokazování v přípravném řízení. *Dokazovanie v civilnom a trestnom konaní*. In HULLA, Peter (ed). Pezinok: Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2012. s. 225

²⁹ Tamtéž

³⁰ RŮŽEK, Antonín, CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Vztah přípravného řízení k hlavnímu líčení. *Socialistická zákonnost 1968*. Č. 7. s.426

³¹ zákon č. 265/2001 Sb. kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

³² FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. Spisy právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia. s.58

³³ JELÍNEK, Jiří. Přípravné řízení a rekodifikace českého trestního procesu. *Přípravné konanie-možnosti a perspektivy*. In ZÁHORA, Jozef (ed). Praha: Leges, 2016, s.37

opakování) by mělo být realizováno až před soudem.³⁴ Policejní orgán by měl opatřovat prameny důkazů pro pozdější provedení před soudem. Ne vždy je to však možné, proto i v přípravném řízení jsou v nemalém počtu situace, kdy musí být důkazy provedeny rovnou³⁵. Konkrétním rozsahům dokazování ve všech formách PŘ viz. 3. kapitola. Ve prospěch této koncepce hovoří nejen teorie a díky této novele vůle zákonodárce, byla podpořena také judikaturně. Nejvyšší soud se vyjádřil že „*v souvislosti s interpretací citovaného ustanovení zdůraznit, že novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. bylo toto ustanovení změněno, a to v souvislosti se zásadní změnou poměru a významu jednotlivých stadií trestního řízení, kdy přípravné řízení má pro příště funkci skutečně přípravnou, pomocnou a těžiště řízení se přenáší před soud, což znamená kromě jiného výrazné omezení procesní činnosti orgánů činných v přípravném řízení, naopak řízení před soudem se stává skutečným těžištěm, v němž mají být za respektování všech základních zásad provedeny rozhodující důkazy v patřičné procesní formě, náležitě zhodnoceny, vyvozena z nich správná a úplná skutková zjištění a rozhodnuto o vině.*“³⁶ „,

Výklad o vztahu mezi PŘ a hlavním líčením determinuje v obecné rovině rozsah a meze dokazování v PŘ a tím pádem doplňuje vysvětlení jeho účelu. Je tím tedy ve zkratce primárně to, aby v něm byly opatřeny důkazy, odůvodňující postoupení trestní věci před soud popř. jiné rozhodnutí. V tomto ohledu lze také říci, že v základních bodech určuje PŘ předmět a obsah řízení před soudem.

1.2.2 Funkce přípravného řízení

Kromě účelu, také definování funkcí PŘ, poskytuje vysvětlení toho, co je jeho podstatou a cílem. V souvislosti se zásadou vyhledávací hovoříme o **funkci vyhledávací**. Ta spočívá v tom, že především policejní orgány v PŘ aktivně vyhledávají informace. Představují specializovaný orgán státu, který je jak služebně, tak technicky vybaven a zajištěn, aby měl při vyhledávání co nejlepší možnosti. Velmi často se jedná o informace, které je schopna takto vyhledat pouze policie za použití speciálních prostředků, jejichž zajištění není v možnostech soudu.

³⁴ ŠÁMAL, Pavel. Ke vztahu přípravného řízení a hlavního líčení po novele trestního řádu. *Právní rozhledy*, 2001. roč. 9, č.10, s. 467

³⁵ RŮŽIČKA, Miroslav. *Přípravné řízení a stadium projednání trestní věci v řízení před soudem*. Vydání 1. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2005. s.123

³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.10.2002, sp.zn. 4 Tz 74/2002

Veškeré takto získané informace musí být zachyceny (zajištěny) v procesně požadované formě tak, aby bylo možno je užít i nadále pro další průběh trestního řízení. Jedná se o jejich fixaci v podobě záznamů, protokolů, audiovizuálních nahrávek či fotografické dokumentace. V souvislosti s tímto požadavkem hovoříme o **funkci fixační**. Tím policejní orgán zajistí, aby došlo k uchování nebo záchraně důkazů, které by mohly být znehodnoceny či zničeny.

S otázkou presumpce nevinou souvisí další funkce- **verifikační**. V PŘ musí být dostatečně verifikováno, že postavení dané osoby před soud je opodstatněné, jelikož konání hlavního líčení, které už je veřejné, může mít značné negativní dopady na např. pověst obžalovaného. Opatření dostatku důkazů pro soudní řízení je proto podstatné pro zajištění ochrany obviněné osoby před tzv. difamačními účinky soudního řízení³⁷.

Poměrně novou funkcí, související s vývojem trestního procesu a jeho tendencí v posledních letech, je funkce **odklonná**. Jedná se o alternativní formy vyřízení trestní věci u méně závažných trestných činů v předsoudním stadiu v rámci procesní ekonomie. Jedná se o neformální vyřízení věci, při kterém nedojde k vyslovení viny a uložení trestní sankce v klasickém smyslu výsledku soudního řízení. V aktuální právní úpravě trestního řádu nalezneme odklonné instituty jako podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, podmíněné upuštění od návrhu na potrestání, dohodu o vině a trestu. S použitím každého z nich je spojen především souhlas obviněného, který dobrovolně přijímá podmínky daného odklonu, sankce které obsahuje a podmínky dohledu, které jsou pro odklonné instituty v rámci jejich preventivního účelu typické a nutné³⁸.

1.3 Formy přípravného řízení

Od velké novely trestního řádu č. 265/2001 nastala také velká změna, zavádějící na místo jedné, tři formy PŘ. Kritérii pro jejich použití je především závažnost trestného činu, kterého se týkají. Prvními dvěma formami jsou standardní (klasické) přípravné řízení a rozšířené přípravné řízení, jako pojmy, které trestní řád doslova nepoužívá a které vycházejí z nauky a označení z praxe. Třetí formu trestní řád rozlišuje jako zkrácené PŘ. Jednotlivé formy se mezi sebou liší jak podmínkami pro jejich konání, rozsahem důkazů v nich provedených i způsobem a formou ukončení a přechodu do dalšího stadia. O každé z forem budu pojednávat v kapitole 3. této práce.

³⁷ MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva*...s. 538

³⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo* ...s. 741

Otázka rekodifikace PŘ co jeho jednotné či diferenciované struktury (jedna či více forem), je jedním ze stěžejních bodů diskuzí ohledně připravovaného nového trestního řádu³⁹. Podle mého je vhodná právní úprava, která obsahuje diferenciaci přípravného řízení na více forem, odrážející právní úpravu trestního práva hmotného, které také rozlišuje trestné činy podle jejich závažnosti. Pokud s tímto budou korespondovat pravidla procesní, je tak zaručena efektivnější práce na objasnění těchto činů a zamezeno zbytečným průtahům či formálním překážkám v PŘ a dokazování v něm.

1.4 Časové úseky přípravného řízení

Zde opět jen ve stručnosti na navazující široký výklad o dokazování v přípravném řízení v kapitole 3, je třeba zmínit, že to se TŘ dále časově rozděluje na dva úseky (fáze). Rozlišujeme fázi **prověřování** neboli postup před zahájením trestního stíhání podle §158 a násl. TŘ a fázi **vyšetřování** podle §160 a násl. TŘ. Pro každý z těchto úseků je pak příznačný jiný rozsah zjišťovaných skutečností, především podle toho, jak více se blíží odhalení trestné činnosti, pachatele a následků. Uvedené fáze se však týkají pouze standardního a rozšířeného PŘ, nikoli toho zkráceného, které je specifické svou jednofázovostí.

Kromě těchto fází, spadajících pod dikci trestního řádu, zde i přesto existuje úsek, kdy úplně prvotní vyhledávání a ověřování informací, nasvědčujících trestné činnosti, která ale ještě není vůbec jistá, pouze jsou zde prvotní velmi nejisté informace, který spadá pod právní úpravu ne trestního řádu, ale ZPČR. Tento zákon hovoří konkrétně o **získávání poznatků o trestné činnosti**. Také o detailním obsahu této předprocesní policejní činnosti opět podrobně v kapitole 3.

1.5 Orgány činné v trestním řízení v předsoudním stadiu

Další odlišností PŘ od hlavního líčení je to, které orgány jsou v tomto stadiu činné. Jak jsem již zmínila, není to soud, ale právě policejní orgán, kdo je jak personálně, tak hlavně technicky vybaven k získání mnoha klíčových důkazů či poznatků v PŘ. Obecně v něm svou úlohu ale mají všechny orgány činné v trestním řízení (pro další účely pouze OČTŘ), ve

³⁹ JELÍNEK, Jiří. Přípravné řízení a rekodifikace českého trestního procesu. *Přípravné konanie-možnosti a perspektivy*. In ZÁHORA, Jozef (ed). Praha: Leges, 2016, s.37

smyslu §12 odst. 1 TŘ. Odlišné je zde ale to, v jakém rozsahu se každý z nich na průběhu podílí.

Co se týče **státního zástupce**, je jeho postavení v PŘ dominantní a podstatné především pro dodržení zákonnosti a jeho následné pravomoci, posunout celou trestní věc k řízení před soud podáním obžaloby/návrhu na potrestání. Jeho postavení bylo významně posíleno novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb. Ta mu dala značně silnější postavení ve výkonu dozoru, rozhodování v PŘ, ale tím pádem posílala také jeho odpovědnost. Jeho Dozor se v PŘ týká především činnosti policejního orgánu a její zákonnosti, stejně tak jako rychlosti⁴⁰. Často je vykonáván formou předběžného souhlasu či povolení, který dává státní zástupce v mnoha případech policejnímu orgánu k provedení úkonů či použití prostředků (především se jedná o souhlas s použitím operativně pátracích prostředků). Významné udělování souhlasu lze spatřit např. při zadržení osoby podezřelé podle §76 TŘ. Státní zástupce také svým dozorem policejní orgán koriguje, směřuje ho svými pokyny- viz §174 odst. 2 TŘ. Existují také oprávnění, která náleží státnímu zástupci výlučně (viz. §175 TŘ). Z nich je tím nejpodstatnějším podávání obžaloby a rozhodování o odklonech v PŘ či prodloužení vazby. Mimo jiné se projevuje i v jeho pravomoci rozhodovat např. o žádostech o odstranění průtahů nebo závad v postupu policejního orgánu podle §157a TŘ⁴¹.

V obecné rovině se proto vžilo označení státního zástupce pro jako „ pána přípravného řízení“, který rozhoduje o osudu obviněného⁴².

Již zmíněným specifikem PŘ je výrazná role **policejního orgánu**. Pod tento pojem spadají útvary vymezené TŘ v §12 odst. 2. Policejní orgán postupuje při odhalování trestné činnosti z vlastní iniciativy, přičemž ale stále platí, že do této činnosti má možnost svými pokyny zasahovat státní zástupce. Policejní orgán je tím prvotním, kdo se vyskytuje u odhalování trestné činnosti (jeho činnost počíná již ve fázi předporocesní, viz kapitola 3). S jeho činností počítá TŘ v úpravě PŘ (§158, §158b, §160). Hovoří o policejním orgánu jako o celku, plnícím úkoly trestního řízení (nejčastěji činnými v trestním řízení budou právě policejní útvary Policie ČR, jejíž postavení je upraveno mimo jiné také v ZPČR⁴³). Co se týče vnitřní struktury a organizace, plnění úkolů, či vztahů nadřízenosti a podřízenosti služební, až

⁴⁰ KOUDELKA, Zdeněk a kol. *Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2010. s. 17

⁴¹ Srovnej §4 odst. 1 a) zákona č. 283/1993 Sb. o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů. Ten odkazuje do trestního řádu, který specifikuje povinnosti a úkoly státního zástupce v trestním řízení

⁴² FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl první. Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. s. 194

⁴³ FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*...s. 182

po určení příslušností, zde je třeba se podívat do speciálního dokumentu kterým je Závazný pokyn policejního prezidenta ze dne 21.4.2009 o plnění úkolů v trestním řízení⁴⁴. Ten je podstatný pro rozdělení jednotlivých úkolů a interních vztahů v rámci Policie ČR jako útvaru i zde můžeme nalézt kontrolní či metodologickou činnost nadřízených, která je ovšem odlišná od té nadřízenosti procesní, která náleží výhradně státnímu zástupci⁴⁵. Kromě úpravy v TŘ nalezneme zakotvení povinností policisty ve vztahu k šetření trestné činnosti a jejímu předcházení také v ZPČR (§69). Konkrétně vykonávají úkoly policie podle §4 stejného zákona policisté a zaměstnanci policie.

V neposlední řadě je činný v přípravném řízení, byť se jedná o stádium předsoudní, právě **soud**. Pro jeho rozhodovací činnost v PŘ je příznačné to, že se týká pouze hraničních situací, kde jde o nejintenzivnější zásahy do ústavně zaručených práv a svobod. Jedná se o případy omezující především svobodu pohybu a osobní svobodu jako je rozhodování o vazbě ve vazebním zasedání (§73d-§73g TŘ), příkazy k zatčení či zásahy do domovní svobody a práva na soukromí (domovní prohlídky, odposlechy telekomunikačního provozu). Souhlasy předchozí či následné ze strany soudce vyžaduje PŘ v několika případech. Významný je požadavek přímé účasti soudce u úkonu spočívajícího ve výslechu svědka nebo rekognici podle §158a TŘ.

Nedá se tedy říct, že by soud do činnosti OČTŘ nezasahoval vůbec, jako nejvyšší garant dodržování všech aspektů spravedlivého procesu i v PŘ má své slovo ať už v činnosti povolovací či přímo v účasti soudce u některého úkonu. Činí však pouze na základě iniciativy většinou státního zástupce, který mu svá rozhodnutí předkládá k udělení souhlasu či ho vyzve k účasti na úkonu, nezasahuje do průběhu PŘ aktivně.

⁴⁴ Dostupný na <http://www.policie.cz/clanek/poskytnuti-zppp-c-30-2009-sb.aspx>, [cit. 26. února 2017],

⁴⁵ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. Vydání. Praha: C.h.Beck, 2005. s.439

2 Dokazování

2.1 Pojem dokazování a jeho účel

Dokazování se dá definovat více způsoby a podle několika kritérií. Podle mého je nejlépe uchopitelná definice, nahlízející na něj jako na činnost OČTŘ, která slouží především k seznámení se a ke zjišťování okolností, souvisejících s událostí, s činem, který je předmětem řízení⁴⁶. Představuje podklad pro to, aby bylo vůbec možné v dané věci rozhodnout, tvoří nenahraditelný odrazový můstek jak pro konečné, tak mezitimní rozhodování v průběhu trestního řízení.

Proto je tedy dokazování důležité pro všechna stadia trestního řízení. V PŘ bych zdůraznila, že na základě jeho výsledků se rozhoduje státní zástupce o tom, zda podá obžalobu či soud o vzetí obviněného do vazby. Není to tedy pouze činnost vztahující se na hlavní líčení a dokazování viny a trestu. Vedle činnosti rozhodovací, pro kterou je podkladem, představuje druhou nejdůležitější procesní činnost, vedoucí k naplnění účelu trestního řízení podle §1 trestního řádu⁴⁷.

Pomocí dokazování si OČTŘ rekonstruuji všechny podstatné skutečnosti ohledně spáchaného činu, jeho pachatele, následků a ostatních skutečností. Jejich demonstrativní výčet je obsažen v §89 TŘ, který demonstruje, co především je třeba dokazovat (předmět dokazování). Zde TŘ mluví o dokazování skutku a jeho okolností. Jak formulace v zákoně tak ta teoretická, není však pro úplnou přesnost zcela správná. Nepřesněji podle mého vystihuje skutečně to, co se dokazuje ve svém článku D.Císařová, která specifikuje „*Nedokazují se totiž skutečnost nebo skutky, okolnosti či právní předpisy, nýbrž dokazováním se získávají poznatky o nich*“⁴⁸. Z procesního hlediska nazýváme dokazování jako postup OČTŘ, který je v trestním řádu jasně vymezen, má svá pravidla, podmínky a hranice. V rámci takového postupu jsou důkazy v něm získané zachyceny, zdokumentovány a pro další postup v řízení hodnoceny⁴⁹.

⁴⁶ Srovnej: FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*...s.328

⁴⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*...S. 345

⁴⁸ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Novelizace a rekodifikace trestního řádu ČR a aktuální problémy teorie dokazování v trestním řízení (historická úvaha), *Trestní právo 2001*, č. 4. s.4, bod III.

⁴⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo*...s.346

Účel dokazování má TŘ určen v §2 odst. 5. Tím je zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností a v rozsahu, který je potřebný pro rozhodnutí daného orgánu.

2.2 Základní pojmy dokazování

2.2.1 Důkaz a důkazní prostředek

V prvé řadě je nutné vymezit rozdíl mezi důkazem a důkazním prostředkem. TŘ sice mezi těmito pojmy nerozlišuje, teorie však ano a pro úplné pochopení dokazování je podle mého nutno mezi nimi rozpoznat rozdíl. V procesním smyslu je **důkazem** každý přímý poznatek o skutečnosti podstatné pro trestní řízení, který OČTŘ získal použitím některého z **důkazních prostředků** a který zabezpečil vykonáním některého z procesních úkonů⁵⁰. Za matoucí považuji dikci TŘ v §89 odst. 2, který hovoří o tom, že právě za důkaz může sloužit vše, co přispívá k objasnění věci a dále poskytuje příklady takových „důkazů“. Je pravda, že důkazem, jako konkrétním poznatkem o věci může být v podstatě cokoliv sloužící k objasnění, navazující věta by ale měla spíše použít právě výraz důkazní prostředek. Důkazním prostředkem se tedy má nazvat ta aktivní procesní činnost vyvíjená OČTŘ či jinou osobou (výslech, domovní prohlídka, vytvoření znaleckého posudku), na základě které je nějaký poznatek-důkaz, získán (obsah posudku či výpovědi, stopy nalezené při domovní prohlídce). Jako **pramen důkazu** pak ještě rozlišujeme konkrétního nositele informací, z něhož poznatky čerpáme (svědek, listina- tedy osoby nebo věci). Z toho důvodu lze také dělit důkazní prostředky na věcné či osobní⁵¹.

2.2.2 Subjekty dokazování

Subjekt dokazování představuje opět pojem, se kterým TŘ nepracuje. Podle jeho ustanovení lze ale rozpoznat osoby, které se na dokazování fakticky podílí a mají na jeho průběh, výsledky a řádné provedení nějaký vliv díky svým zákonným úkonům. Jsou jimi **orgány činné v trestním řízení**, které mají pro dokazování nejpodstatnější význam a roli, poté **strany** trestního řízení, jelikož mají právo aktivně důkazy navrhopat, vyhledávat a předkládat (viz. §89 odst.2 TŘ) a **ostatní osoby**. Ostatními osobami rozumíme nejčastěji znalce. Ten totiž může sám aktivně navrhnout provedení důkazu, potřebného k podání posudku (§107 odst. 1 TŘ)⁵². Na postavení ostatních osob jako subjektů dokazování, (kromě znalce třeba svědci a různí specialisté) však není zcela jednotný názor. Ti nemají na výsledku

⁵⁰BALÁŽ, Pavel, PALKOVIČ, Jaroslav. *Dokazovanie v trestnom konaní- teoretická a praktická časť*. Bratislava: Typi Universitatis Tyrnaviensis ; Veda, 2005. s.19

⁵¹JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*...s. 162

⁵²MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva*...s. 379

dokazování svůj zájem a neuplatní na jeho průběh svůj vliv či vůli, proto za subjekty dokazování považování být nemusí⁵³.

2.2.3 Předmět a rozsah dokazování

Předmětem jsou obecně pro trestní řízení okolnosti, které jsou důležité pro rozhodování (mezitímní či meritorní). Ty lze vyčíst z §89 odst. 1 TŘ. Zde TŘ demonstrativně a v obecných rysech určuje, co je předmětem dokazování (viz. výklad v 2.1)- je jasné, že základem bude skutek, jehož dokázání je pro další postup v trestním řízení nepostradatelné. Zde vidíme úzkou vazbu na řízení přípravné, protože je nelogické, aby se dokazovalo, zda se skutek vůbec stal, až v řízení před soudem. Dále se v ustanovení hovoří o okolnostech vypovídajících o povaze, závažnosti činu, pohnutkách obviněného atd.

Z hlediska práva hmotného je ale třeba dokazovat i další okolnosti, které budou podstatné pro rozhodnutí ve věci samé. Předmětem dokazování budou okolnosti, tvořící znak trestného činu (způsob jednání, následek, zavinění, zda je pachatel trestně odpovědný či zda zde nejsou okolnosti vylučující protiprávnost). Kromě těch dále okolnosti svědčící o spáchání skutku konkrétní osobou, fakta důležitá pro posouzení jeho osobních poměrů až po možnost jeho nápravy, včetně dalších mnoha okolností, týkajících se věci samé, nároku poškozeného nebo jen dílčího rozhodnutí procesního pro postup v řízení⁵⁴. Z hlediska polehčujících a přitěžujících okolností sem spadají např. pohnutky pachatele. Vždy ale platí, že se dokazovat budou jen ty okolnosti, které jsou pro trestní řízení relevantní.

S předmětem dokazování je zároveň spojen také jeho **rozsah**. Po vymezení okruhu dokazovaných skutečností, který představuje předmět dokazování, právě rozsah určí jeho hranice, tzn. jeho množství a kvalitu, která je pro dané stadium trestního řízení vyžadována⁵⁵. V každém ze stadií trestního řízení, bude rozsah dokazování potřebný pro rozhodnutí jiný. Proto je tedy výčet v §89 TŘ pouze obecný a nezávazný. Rozsah nelze v zákoně určit přesně pro žádné ze stadií, vždy bude hrát roli konkrétní případ a jeho individuální důkazní obtížnost a požadavky⁵⁶. Je jasné, že pro PŘ (zahájení trestního stíhání), nebude rozsah potřebných důkazů takový, jaký bude vyžadován pro meritorní rozhodnutí soudu o vině a trestu. Rozsah

⁵³Srovnej: MATHERN, Vladimír. *Dokazovanie v československom trestnom procese*. Bratislava: Vydavateľstvo Obzor, 1984. s. 87

⁵⁴ Pro výčet všech podrobných okolností srovnej JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní* s. 379-381

⁵⁵ MATHERN, Vladimír. *Dokazovanie....* s.80

⁵⁶ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Novelizace a rekodifikace trestního řádu ČR a aktuální problémy teorie dokazování v trestním řízení (historická úvaha), *Trestní právo 2001*, č. 4. s.7

dokazování je často brát za součást předmětu dokazování, je totiž jeho prvkem, který vymezuje kvantitativní stránku⁵⁷.

2.2.4 Průběh dokazování

Proces dokazování se dá rozdělit na několik dílčích fází, které ale TŘ od sebe nijak neodděluje. Ty jsou spolu spojeny velmi úzce, často se prolínají, překrývají či dokonce splývají⁵⁸. Celé dokazování začíná prvotně fází **vyhledávací**. Vyhledávání důkazů je většinou v PŘ v režii policejního orgánu, kdy je zjišťována jejich existence. Pro soud většinou nebude podstatné, jakým konkrétním prostředkem byl důkaz policií vyhledán. Jakmile je tedy zjištěna existence důkazního prostředku, je podstatné, aby se ten dostal do dispozice OČTŘ- aby byl důkaz **opatřen**. Stejně jako u úkonů v rámci vyhledávání, mohou některé být upraveny v zákoně a některé ne a je třeba dbát na dodržení zákonnosti opatření důkazu. Poté, co je důkaz v dispozici OČTŘ, je nutné ho řádně **provést a procesně zajistit**, tak jak vyžaduje TŘ, což umožní následnou použitelnost důkazu pro další průběh řízení. Z důvodu těžiště dokazování do řízení před soudem, však nebude žádoucí, aby byly provedeny všechny důkazy již v PŘ. Informace získané provedením důkazu o skutečnostech významných pro danou věc je vždy třeba zachytit v podobě protokolu (procesně zajistit) podle §55 a násl. TŘ. Následuje **prověrka důkazu**, která prověří jak zákonnost, věrohodnost a úplnost obsahu důkazu, tak jeho vztah o statním důkazům. Tím bude zajištěna co největší spolehlivost důkazů a zabrání se rozporům mezi nimi. Celý proces je završen **hodnocením důkazu**. Jedná se o fázi, která je subjektivní, neboť hodnocení představuje výsledek myšlenkových pochodů a činnosti OČTŘ. Zároveň probíhá na základě vnitřního přesvědčení orgánu provádějícího hodnocení, což vychází ze zásady volného hodnocení důkazů⁵⁹.

2.3 Základní zásady dokazování v přípravném řízení

2.3.1 Zásada vyhledávací

OČTŘ jsou povinny zjišťovat skutečnosti rozhodné pro skutkový stav věci z úřední povinnosti. Jejich činnost se však liší v rámci PŘ, kde je zásada vyhledávací zachována v plném rozsahu (viz §164 odst. 1 a §158 TŘ), kdežto v řízení před soudem se již více projevuje zásada obžalovací. V této fázi trestního řízení je již více zvýrazněna role obžaloby a

⁵⁷ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Aktuální problémy dokazování v trestním řízení*. AUC- Iurudica, Praha: UK, 1975. s.37

⁵⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*, s. 388

⁵⁹ MATHERN, Vladimír. *Dokazovanie v československom trestnom procese...*s.101

obhajoby a kontradiktornost hlavního líčení. Státní zástupce jako představitel veřejného zájmu má povinnost dokazovat vinu obžalovaného, byť je u něj stále jako u zástupce státu a jeho zájmů zachována jakási nestrannost a ochrana spravedlivého řešení dané trestní věci⁶⁰

TŘ hovoří o povinnosti zjišťovat skutečnosti svědčící jak ve prospěch, tak neprospěch osoby, proti níž se řízení vede. Tyto skutečnosti jsou zjišťovány v takovém rozsahu, který je nezbytný pro rozhodnutí orgánu (státního zástupce, policejního orgánu, případně soudce). OČTŘ sám vyhledává a aktivně pátrá po skutečnostech a důkazech v potřebném rozsahu, aniž by se řídil podle toho, zda daný důkaz navrhly strany. Zde se projevují základní rozdíly, mezi řízením trestním a občanským řízením sporným. Obviněná osoba nenese žádné důkazní břemeno, ohledně dokazování své nevin, které by v případě jeho neunesení vedlo k pro ni nepříznivému rozhodnutí. Proto v trestním řízení nelze, na rozdíl od sporného občanskoprávního řízení, vyvozovat ani žádné závěry z nečinnosti procesní strany. Byť by se obviněný ke svému obvinění nevyjádřil vůbec a vinu výslovně nepopíral, z jeho mlčení je vyloučeno dovodit „souhlas“ a policejní orgán je povinen dále pokračovat v konání.

Zároveň stále platí, že jak v PŘ, tak v hlavním líčení, nerozlišujeme tzv. formální důkazní břemeno. Nejde zde o jakési vítězství jedné z procesních stran- státního zástupce či obhajoby. Cílem je spravedlivé rozhodnutí ve věci, ne unesení či neunesení břemena za každou cenu. Takováto sporná povaha se s trestním řízením a jeho oficiální povahou vylučuje. Aby bylo rozhodnutí spravedlivé, je třeba, aby byly zjištěny všechny dostupné důkazy, které je v možnostech policejního orgánu opatřit, tak aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti⁶¹. Až rozhodnutí na základě takového skutkového stavu je spravedlivé a pro účel trestního procesu tedy žádoucí, byť by nebylo odsuzující. Zde se projevuje ochrana důležitého prvku trestního procesu a to ochrana spravedlivého procesu (fair trial). Proto tedy orgány činné v trestním řízení nemohou důkazy opatřovat jednostranně pouze podle svého předsvědčení o vině či nevině pachatele⁶². Ačkoliv dochází v posledních letech k posilování prvků kontradiktornosti v trestním řízení, zásada vyhledávací stále převažuje a neexistence formálního důkazního břemene zůstává. V této souvislosti se ale často hovoří o existenci tzv. materiálního důkazního břemene v trestním procesu. Jeho podstata spočívá v tom, že byť obviněný nemá právním předpisem stanovenou povinnost něco

⁶⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I., §1-156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. s.36

⁶¹ MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva*, s. 136

⁶² Nález Ústavního soudu ze dne 14.5.2008, sp.zn II. ÚS 2014/07, bod 12
Nález Ústavního soudu ze dne 3.11.2004, sp.zn. II. ÚS 268/03

dokazovat, je taková činnost, spočívající především v aktivním vyvracení důkazů obžaloby či navrhování vyvíňujících důkazů, v jeho zájmu faktickém i právním⁶³.

2.3.2 Zásada volného hodnocení důkazů

Tato zásada je úzce spojena s fází hodnocení důkazů a TŘ ji vyjadřuje v §2 odst. 6. Její hlavní smysl spočívá v tom, že OČTŘ hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení, které vychází z pečlivého uvážení všech okolností, jednotlivě i v jejich souhrnu. Podstatou této volnosti při rozhodování je, že zákon nestanoví žádná pravidla, který důkaz má jakou důkazní sílu či věrohodnost, ani požadavky na kvantitu získaných důkazů k prokázání skutečnosti. Pojem vnitřního přesvědčení se dá vyjádřit jako vztah rozhodujícího orgánu k závěrům dokazování- co považuje za pravdivé, nepravdivé a co za prokázané či ne⁶⁴. Nejde však hovořit o úplné libovůli rozhodujícího orgánu, musí se jednat o všestranné, logické s hlavně o zákony se opírající hodnocení závažnosti, pravdivosti a věrohodnosti důkazu. Rozhodně však nelze tuto zásadu interpretovat tak, že OČTŘ má volnost také v tom, který z důkazů vyhodnotí a který ne či o který z nich své skutkové závěry opře a které opomene⁶⁵.

Kontrolní mechanismus k této zásadě představuje požadavek, aby bylo hodnocení důkazů řádně v rozhodnutí odůvodněno, což představuje možnost jeho přezkumu. Odůvodnění musí jasně obsahovat důkazy, ne pouze odkázat na obsah spisu, včetně jejich hodnocení a úvah o něm (srov. §125 a §134 odst. TŘ).

2.3.3 Zásada materiální pravdy

Ta je podstatnou ve vazbě na určení rozsahu dokazování. TŘ v §2 odst. 5- skutkový stav věci musí OČTŘ zjistit do té míry, že o něm nejsou důvodné pochybnosti. Proto se také jako druhý název této zásady používá **zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností**. Její vliv na rozsah dokazování vyplývá z kombinace se zásadou vyhledávací- OČTŘ si meze dokazování stanoví právě tak, aby jím zjištěný skutkový stav umožňoval rozhodnout bez pochybností⁶⁶.

⁶³ŠÁMAL, Pavel. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. Praha: Codex Bohemia, 1999. s.314-316

⁶⁴CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Hodnocení důkazů. *Socialistická zákonnost*. 1967. Roč. 15, č. 5. s. 282

⁶⁵Srovnej: nálezy Ústavního soudu I.ÚS 733/01 ze dne 24. 2. 2004, nálezy Ústavního soudu III.ÚS 183/01 ze dne 12. 6. 2003

⁶⁶ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I., §1-156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. s. 35

Konkrétněji se ale zákon o tom, co jsou to důvodné pochybnosti, už nevyjadřuje. Teorie a judikatura chápou „pochybnost“ jako myšlenkový stav, který by u rozumné osoby zapříčinil zaváhání nebo ustanutí při vyřizování důležitější životní události. Nejedná se však o pochybnost imaginární, založenou na rozmaru, náladě či domněnce nebo dohadu⁶⁷. Ve vztahu k trestné činnosti se tak dá říci, že v případě důvodné pochybnosti by OČTŘ nebyl ani po důkladném zhodnocení všech důkazů schopen rozhodnout, zda se určitá skutečnost v podobě znaku trestného činu stala nebo ne. Je nepochybné, že se zásada materiální pravdy týká všech stadií trestního řízení. V každém z nich se však projeví reálně jinak- v každém bude míra potřebných důkazů, pro rozhodnutí bez důvodných pochybností, jiná.

⁶⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Základní zásady trestního řízení...* s. 40-41

3 Dokazování v přípravném řízení

3.1 O dokazování v přípravném řízení obecně

Jak již bylo na více místech této práce naznačeno, prošlo dokazování v PŘ a jeho procesní úprava velkými změnami oproti koncepci, kterou mělo v naší zemi po dlouhá léta. Jeho úprava je stále předmětem diskuzí a snaha o jejich rekodifikaci je stále aktuální. Proto budu v následující kapitole používat při výkladu také náměty a návrhy, obsažené ve věcném záměru nového trestního řádu z roku 2008 a východisek a principů nového trestního řádu (dokument schválený v listopadu 2014 Komisí pro nový trestní řád)⁶⁸.

V rámci již zmíněného vztahu PŘ a hlavního líčení platí tedy role předsoudního stadia jako předběžného a pomocného. Proto by tedy práce policejního orgánu, jako orgánu provádějícího PŘ měla být zaměřena pouze na získání důkazů v rozsahu omezeném. Tuto koncepci silného hlavního líčení hodlá podle záměru podpořit také nová podoba trestního řádu. Podle něj budou v přípravném řízení opatřovány pouze důkazy, sloužící k **řádnému zastupování žaloby před soudem**. Důležitost řízení před soudem má být na úkor přípravného řízení ještě více posílena.

Důležitost práce policejního orgánu se projevuje nejmarkantněji ve fázi **vyhledávání** potenciálních důkazů. Je to právě on, kdo odhaluje ty úplně prvotní, skryté informace a signály o možném spáchání trestného činu (více o předprocesním postupu v podkapitole 3.2.1). Při takovém prvotním vyhledávání důkazů, kdy je trestní řízení na svém úplném počátku⁶⁹, hovoříme o tzv. **operativně pátrací činnosti policie**⁷⁰. Zde je specifické právě to, že tato činnost nemusí mít vždy procesní podobu. Operativně pátracím prostředkům, pokud nejsou výslovně upraveny v TŘ (nyní v §158b-158f), není přiznán procesní význam a jsou proto upraveny v ZPČR. To má za následek, že výsledky takové činnosti nemohou sloužit jako důkazy, pokud nejsou procesně zajištěny a zároveň zákonnost vyhledávání nepodléhá kontrole (resp. podléhá pouze, pokud byl důkaz vypátrán nějakým procesním úkonem podle

⁶⁸ Oba dokumenty dostupné na < <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>> , [cit. 12.března 2017],

⁶⁹ Většinou ještě ve fázi před zahájením trestního stíhání podle §160 a násl. TŘ

⁷⁰ MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva*...s. 402

TŘ, např. domovní prohlídkou)⁷¹. Více o použití a povaze operativně pátracích prostředků v následujících podkapitolách.

PŘ se ve vztahu k dokazování netýká pouze vyhledávání, ale také často **provádění** důkazů. To je však v rámci zachování důkazního primu líčení před soudem značně omezeno. Stále však TŘ počítá se situacemi, kdy je nezbytně nutné pro další postup v řízení, aby byl některý z důkazů již v předsoudním stadiu proveden. Nejvíce je provádění důkazů omezeno ve fázi ještě před zahájením trestního stíhání (viz neodkladné a neopakovatelné úkony)

Konkrétní určení rozsahu a předmětu dokazování v PŘ je otázkou kolikrát spornou. Které úkony jsou pro jeho potřebu opravdu ty, jejichž provedení nepočká do projednání věci před soudem? Na které skutečnosti se má policejní orgán při vyhledávání zaměřit, a které pro jeho či rozhodování státního zástupce až tak podstatné nejsou? To bude záviset mimo jiné i na závažnosti případu a podle toho i formy PŘ, která bude pro něj zvolena. Žádné jednotné pravidlo, které by pro praxi bylo pomocné, se podle mého nalézt nedá a je tomu tak i dobře. Každá trestní věc je individuální a vyžaduje jiné rozsahy dokazování. Kvantitu a kvalitu dokazování si musí OČTŘ tedy určit sám, za využití svých teoretických znalostí právnických, kriminalistických a praktických zkušeností⁷². Jediná pravidla, z kterých policejní orgán a státní zástupce mohou při jeho určování vycházet je:

- obecný výčet dokazovaných skutečností v §89 odst. 1 TŘ
- při souběžném respektování zásady materiální pravdy (zjistit skutkový stav, o kterém nejsou důvodné pochybnosti)
- v rozsahu nezbytném pro rozhodnutí daného orgánu
- pomocná a předběžná povaha přípravného řízení

Podobné vyjádření ostatně obsahuje také věcný záměr nového TŘ z roku 2008. Ten rovněž vyjadřuje, že nelze rozsah dokazování pro stadium předsoudní a soudní vyjádřit nějakými striktními a omezujícími pravidly. Ta by vedla spíš k překážkám, aplikační nejednotnosti a neumožňovala by kolikrát rozhodnutí v souladu s §2 odst. 5 TŘ. Zanechání takové volnosti pro určení rozsahu dokazování je podle mne správné s ohledem na odlišnosti, kterými se může každá trestní věc vyznačovat. Ostatně, proto má v PŘ tak podstatnou roli státní zástupce, aby případné chyby nebo mezery v dokazování, předtím, než podá obžalobu,

⁷¹ Tamtéž

⁷² IVOR, Jaroslav. Předmět a rozsah dokazovania v prípravnom konaní. In ZÁHORA, Josef (ed.). *Aktuálne problémy prípravného konania trestného*. Praha: Leges, 2014. s. 45

popř. rozhodne o věci jinak, doplnil a policejní orgán nasměroval. Je to státní zástupce kdo by sám měl vymezit rozsah vyhledávaných, zajištěných či provedených důkazů v přípravném řízení tak, aby byl schopen zastupovat obžalobu před soudem. Nově je tento koncept umocněn tím, že TŘ hodlá zavést **formální důkazní břemeno**⁷³, které státní zástupce v řízení před soudem ohledně prokázání viny obžalovaného ponese. Tato změna je novinkou podle mého dost podstatnou a ještě umocňuje výše zmíněný názor, že není třeba, aby byla pravidla pro rozsahy dokazování přesně zákonem stanovena. Je to nadbytečné právě z důvodu dozoru státního zástupce, který platí i nyní, ale jehož pozice a zájem na správném a dostatečném určení rozsahu dokazování zavedením takového důkazního břemene ještě vzroste.

3.2 Dokazování ve standardním přípravném řízení

3.2.1 Postup před zahájením úkonů trestního řízení

Ještě před detailním výkladem o procesních postupech přípravného řízení podle TŘ, považuji za důležité podrobněji zdůraznit, že zde stále existuje jistá „předprocesní“ či „neprocesní“ činnost policie, která nespadá pod dikci trestního řádu, ale jedná se o činnost, upravenou v ZPČR. Ten konkrétně hovoří o získávání poznatků o trestné činnosti (§69 a násl.). Toto ustanovení jasně říká, že se jedná o postup ještě před zahájením trestního řízení (ve smyslu §158 TŘ). Jedná se tedy o postup podle ZPČR, za použití institutů v něm obsažených, nikoli podle TŘ⁷⁴. Existence takovéto neformální fáze je obecně uznávána.

Mluví o ní důvodová zpráva k novele č. 265/2001 Sb., která ji definuje jako fázi zcela neformální, která ještě není trestním řízením. V ní se provádí především potřebná šetření k odhalení skutečností, nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Je činnost oddělenou od prvotní fáze PŘ, která se zahajuje sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení a v níž policejní orgán již pomocí úkonů trestního řízení prověřuje tyto neformálně odhalené skutečnosti⁷⁵. Důvodová zpráva tedy jasně dává najevo, že je žádoucí takové předprocesní stadium rozlišovat. Je zde ale jistá matoucí duplicita v použití slovního spojení „skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin“. Povinnost takové skutečnosti vyhledávat a

⁷³ Srovnej výklad v kapitole 2.3.1o neexistenci formálního důkazního břemene v aktuální právní úpravě

⁷⁴ VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 297

⁷⁵ Důvodová zpráva k novele č.265/2001, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, 2000. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=785&CT1=0> [cit. 14.března 2017]

odhalovat má jak policista podle §69 odst. 1 ZPČR, tak stejně policejní orgán podle §158 odst. 1 TŘ,tato ustanovení svým obsahem fakticky korespondují⁷⁶.

V praxi činí pochopení této odlišnosti velké problémy a povaha postupů podle těchto zákonů není zcela jasná. Má smysl mezi těmito dvěma postupy rozlišovat? Podle mého rozhodně ano. Proto se ztotožňuji také s názorem Prof. Jana Musila. Ten ve svém příspěvku v učebnici⁷⁷ také vysvětluje, že existuje vyhledávání prvotních (latentních) skrytých informací o trestné činnosti, které se uskutečňuje mimo trestní řízení. V rámci této činnosti jsou šetřeny teprve nejasné indikátory možného spáchání trestného činu. V těchto situacích totiž prvotní informace o podezření z trestné činnosti jsou velmi slabé, málo věrohodné a vyžadují jisté „síto“, než je potvrzeno opodstatnění zahájení úkonů trestního řízení. Takové prvotní odhalování skryté kriminality není třeba vykonávat procesními postupy podle TŘ, ale již jednou zde zmíněnou operativně pátrací činností, která právě spadá povětšinou pod dikci zákona o Policii ČR (i když jsou již některé operativně pátrací prostředky upraveny v TŘ)⁷⁸. Od fáze prověřování ve smyslu §158 odst. 1 TŘ a násl. odděluje „zcela neformální operativní fázi“ ve svém článku také Šámal⁷⁹.

Jako nevýhodu takového předprocesního postupu bych uvedla především to, že úkony provedené podle zákona o Policii ČR nemohou sloužit jako důkazy v trestním řízení, jelikož nejsou provedeny požadovaným procesním způsobem podle TŘ. Zároveň však také nespadají pod kontrolu zákonnosti a dozor státního zástupce (typické pro operativně pátrací činnost) ve smyslu §174 TŘ. To je ovšem ale dalším znakem, který dle mého poukazuje na odlišnost neprocesního postupu podle zákona o Policii a toho podle §158 TŘ. V souvislosti s výkonem dozoru (přezkumem vyřizování trestních oznámení a podnětů), odlišuje předprocesní fázi také Růžicka ve svém příspěvku. V něm rozlišuje situaci, kdy ještě neprobíhá prověřování podle TŘ a ve které právě tento přezkum bude postupovat podle zákona o Policii ČR (i kdyby byl označován jako postup podle TŘ), a situaci po zahájení úkonů trestního řízení, kdy dozor vykonává státní zástupce podle TŘ⁸⁰.

⁷⁶ FRYŠTÁK, Marek. Možnosti postupu policejního orgánu před zahájením úkonů trestního řízení-je stávající stav vyhovující? *Státní zastupitelství*, 2010, roč. 8, č.5, s.25

⁷⁷ MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva*...s. 537

⁷⁸ MUSIL, Jan. Úloha policie v evropském kontinentálním procesu. *Kriminalistika* 1997, č.1,s.8-11
Srovnej s:RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající*...s.394-395

⁷⁹ ŠÁMAL, Pavel. Ke vztahu přípravného řízení a hlavního líčení po novele trestního řádu. *Právní rozhledy*, 2001, roč. 9, č.10, s. 467

⁸⁰ RŮŽIČKA, Miroslav. Dozorová a instanační působnost státního zástupce v přípravném řízení v ČR, *Přípravné konanie-možnosti a perspektivy*...s.181

Nutno podotknout, že s tímto počítá rovněž věcný záměr nového TŘ. Ten považuje úpravu tohoto postupu při odhalování latentní kriminality v zákoně o Policii ČR za dostatečnou. Především proto, že se úkony policistů podle tohoto zákona nezasahují do občanských práv a svobod nějak intenzivně, jak tomu je u úkonů podle TŘ. Proto také zde není nutný dohled státního zástupce⁸¹.

Co je však i nadále problémové je to, že TŘ neobsahuje jasnější výčet úkonů, které by pod něj již spadaly v rámci činnosti podle §158 odst. 1. K tomu ani ZPČR neobsahuje úplný a jasný výčet postupů policistů při získávání poznatků o trestné činnosti (kromě např. podpůrných operativně pátracích prostředků a vysvětlení podle §61 téhož zákona). Pokud by oba zákony obsahovaly přesný výčet úkonů, bylo by to výhodnější pro jasné určení, kdy už je zahájeno trestní řízení a kdy ne. Při práci policejního orgánu totiž často bývá využíváno úkonů neprocesních, byť jsou zde podmínky pro zahájení úkonů trestního řízení. Takové rozlišení by ale neznamenal, že úkony podle TŘ lze použít striktně pouze po začátku trestního řízení a úkony podle zákona o Policii ČR pouze v předprocesní činnosti. Zde bych to považovala za podstatné pro určení počátku trestního řízení (určité úkony by již jeho zahájení vyžadovaly, pro následné dodržení procesních pravidel a zahájení dozoru státního zástupce). Naopak úkony podle ZPČR by zahájení trestního řízení samy o sobě nevyžadovaly a šlo by je použít i po něm. Jsou to úkony velmi přínosné na vyhledávání informací, není však třeba, aby ani po začátku trestního řízení podléhaly kontrole zákonnosti, pokud nejsou upraveny v TŘ. V tom případě by podle mého nevedlo ani shodné použití povinnosti zjistit „skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin“, jelikož by bylo jasné, kterými přesně úkony a v kterém z „režimů“ jsou zjišťovány. Tomu ostatně nebrání ani současný výklad §158 odst. 1 TŘ⁸². S tím rozdílem, že ve zmíněném ustanovení ale výčet úkonů není, proto dochází k již zmíněnému problému „obcházení“ procesních úkonů trestního řádu a dozoru státního zástupce pomocí těch ze ZPČR⁸³.

⁸¹ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním z roku 2008, s.20 a s.67(dostupnost viz pozn.70)

⁸² Tuto ustanovení tvoří „zprostředkující mezičlánek“ mezi předprocesní činností vykonávanou policejním orgánem podle jiného zákona a postupy podle TŘ. Viz: FRYŠTÁK, Marek. Možnosti postupu policejního orgánu před zahájením úkonů trestního řízení-je stávající stav vyhovující? *Státní zastupitelství*, 2010, č.5, s.23

⁸³ RŮŽIČKA, Miroslav, ŠABATA, Karel. Zkrácené přípravné řízení a jeho místo mezi formami přípravného řízení. *Státní zastupitelství*. 2010, roč. 8, č.2. s.10 (zde hovoří o tzv.předpřípravných řízeních, které si policejní orgán koná sám, bez státního zástupce)

3.2.2 Postup před zahájením trestního stíhání

Tento postup podle §158- §159d TŘ představuje první z úseků PŘ a zároveň první fázi celého trestního řízení. Jeho hlavním úkolem je provést potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin a směřující k odhalení pachatele. Na základě této činnosti by mělo dojít k následnému zahájení trestního stíhání podle §160 TŘ či jiného vyřízení věci. Postup vykonává policejní orgán z úřední povinnosti, ať už na základě vlastních poznatků (operativní činnosti nejčastěji), či podnětů jiných osob. Pro tuto fázi se hojně používá také legislativní zkratka „prověřování“, což je ale pojem v zásadě synonymní⁸⁴. Nutno podotknout, že postup před začátkem trestního stíhání ještě do novely č.265/2001 Sb. nebyl brán jako součást PŘ. Jednalo se o fázi neprocesní, která nepodléhala dozoru státního zástupce, a úkony v ní nebyly prováděny podle trestního řádu, tudíž nebyly dále použitelné. Proto došlo k „vtažení“ této fáze PŘ⁸⁵.

Po již zmíněné, neformální fázi, ve které dojde policejní orgán k závěru, že je zde podezření ze spáchání trestného činu, které je nutno úkony podle trestního řádu prověřit, zahájí trestní řízení. Učiní tak sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení podle §158 odst. 3 TŘ. Ten představuje v praxi nejčastější způsob začátku trestního řízení⁸⁶. Jelikož se jedná o první fázi PŘ a celý trestní proces je teprve na začátku, záznam neobsahuje (není to ani reálně možné) přesnější popis skutku. Obsahuje právě popis těch skutečností, které důvodně nasvědčují, že byl trestný čin spáchán a pro které se řízení zahajuje a způsob jejich zjištění⁸⁷. Moment vydání záznamu má význam nejen z hlediska možností policejního orgánu provádět úkony podle TŘ, ale představuje začátek dozoru státního zástupce nad zachováním zákonnosti a včasnosti trestního stíhání (opis mu musí být do 48 hodin doručen). Ten má od nyní významné možnosti zasahovat do činnosti policejního orgánu podle §157 odst. 2 tím, že mu uložit povinnost provedení určitého úkonu. Záznam má význam také z hlediska vymezení předmětu prověřování, kterým budou tvořit právě v něm popsane skutečnosti. Jedná se o vymezení prvotní a pouze orientační, které ještě není, na rozdíl od popisu skutku v usnesení o zahájení trestního stíhání, pro zbytek řízení závazný. Přesto by měl ale obsahovat skutečnosti pouze relevantní a pro předmět prověřování podstatné a aspoň v určité „pracovní verzi“ přibližné právní kvalifikace skutku⁸⁸. Další možný způsob začátku PŘ je provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, na které sepsání záznamu navazuje, viz. §158 odst.3

⁸⁴ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II., §157-314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. s.1937

⁸⁵STŘÍŽ, Igor a kol. *Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce...*s.469

⁸⁶FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení...*s.67

⁸⁷STŘÍŽ, Igor a kol. *Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce...*s.470

⁸⁸MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva...*s.572

a §12 odst.10 TŘ. Specifické je co do zahájení trestního řízení zkrácené PŘ (o obou pojmech v dalších podkapitolách).

Nutno zde ale podotknout, že institut záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, má být dle věcného záměru nového TŘ vypuštěn. PŘ by mělo začínat zcela neformálně a to již provedením prvního úkonu trestního řízení policejním orgánem. Bude se jednat o počátek trestního/přípravného řízení, který se bude opět nazývat postup před zahájením trestního stíhání. Tím bude vyřešen i častý problém v praxi, již zmíněný v předešlé podkapitole, jelikož bude možné vnést předprocesní stadium pod dikci TŘ mnohem lépe a méně oficiálně. Stále ale bude platit použitelnost postupů podle zákona o Policii ČR⁸⁹. Nové vymezení začátku postupu před zahájením trestního stíhání by mělo směřovat k jasnému oddělení činností předprocesních (ZPČR) a realizovaných podle TŘ⁹⁰. Dalším důvodem jeho zrušení je snaha o co nejrychlejší a co nejméně formální průběh první fáze PŘ. Aby v něm nebyl státní zástupce příliš zatěžován, postačí, aby byl pouze vyrozuměn o chystaném/provedeném prvním úkonu trestního řízení. Obsah takového vyrozumění by postačil taky pouze identifikace úkonu a důvodu, proč bude prováděn⁹¹. S touto snahou o zjednodušení fáze prověřování souvisí rovněž novota v podobě fakultativního dozoru státního zástupce v ní. Ten bude obligatorní až od zahájení trestního stíhání⁹².

Činnost policejního orgánu, kterou prověřování realizuje, je vymezena v TŘ demonstrativně⁹³ v §158 odst. 3 a v ustanovení o operativně pátracích prostředcích (§158b-§158f). Ve fázi prověřování se klade důraz především na urychlené vyhledávání potencionálních důkazů, které budou následně provedeny až v řízení před soudem (zabrání se tím duplicitě při provádění důkazů). Co se týče samotného provádění důkazů, to je ve fázi před zahájením trestního stíhání velmi omezeno a to pouze na výsledky svědka a rekognici v podobě neodkladného a neopakovatelného úkonu, viz. další výklad. Materiály získané provedenými úkony podle §158 odst. 3 jsou součástí trestního spisu.

3.2.2a Vysvětlení

K nejčastěji používaným úkonům v prověřování patří vysvětlení podle §158 odst. 3 písm. a). To je oprávněn policejní orgán požadovat od fyzických i právnických osob a to

⁸⁹FRYŠTÁK, Marek. Možnosti postupu policejního orgánu před zahájením úkonů...s.26

⁹⁰FRYŠTÁK, Marek. Přípravné řízení de lege ferenda. *Trestněprávní revue*. 2015, roč. 14, č. 6, s. 134

⁹¹Tamtéž, s.135

⁹²Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním z roku 2008, s.20 a s.76(dostupnost viz pozn.70)

⁹³Nález Ústavního soudu ze dne 6.10.2005, II. ÚS 298/05

výhradně ústně (písemná sdělení jsou opatřována podle stejného ustanovení podle písm. c)⁹⁴. Policejní orgán vyzve osobu, aby se k podání dostavila, přičemž ta když bez řádné omluvy tak neučiní, může být předvedena. Nejvhodnější pro sepsání vysvětlení se vyzvat k němu osobu, která byla očitým svědkem předmětné události⁹⁵.

O takovém vysvětlení sepíše policejní orgán podle §158 odst. 6 úřední záznam (s výjimkou neodkladného či neopakovatelného úkonu). Ten shrne pouze stručně podstatné informace získané od dané osoby, která je schopna k informacím které poskytla následně dále vypovídat v procesně použitelné formě v rámci oficiálního výsledku⁹⁶. Slouží státnímu zástupci a obviněnému, aby na jeho základě případně zvážili, zda budou požadovat výslech této osoby (a soudu k úvaze zda takový výslech provede). Dá se tedy říct, že představuje pramen důkazu či podnět k tomu, aby byl určitý důkaz proveden⁹⁷. Tento institut je specifický tím, že na rozdíl od ostatních, uvedených v §158 odst. 3 TŘ, u kterých nebude jejich následné použití jako důkazu i před soudem problémové, je takové jeho použití před soudem značně omezeno. Má sloužit pouze jako podklad pro následná rozhodnutí v rámci PŘ, nikoli primárně jako důkaz. Proto byla možnost jeho použitelnosti jako důkazu zakotvena poměrně pozdě, až novelou č. 459/2011 Sb. Do té doby se tato možnost vztahovala jen na zjednodušené řízení před samosoudcem⁹⁸. Málo formální povaha záznamu o vysvětlení nebrání ani tomu, aby byl pořízen i o obsahu telefonického hovoru s vypovídající osobou (pokud není pochybností o totožnosti a jedná se o méně důležité okolnosti.⁹⁹)

Platí, že i při podávání vysvětlení je zachováno právo osoby ho podávající na právní pomoc (§158 odst. 5 TŘ). Je tomu především z důvodu nejistoty ohledně povahy, rozsahu a účelu vysvětlení. Zákon nezakotvuje poučovací povinnost o tom, jak bude s výsledky vysvětlení naloženo a jak mohou být případně použity proti podávající osobě. Důsledkem takového vysvětlení se může z vysvětlujícího lehce stát dokonce osoba obviněná. Proto je právní pomoc umožněna již u neformálního vysvětlení¹⁰⁰. Za vadu právní úpravy ale považuji to, že TŘ neobsahuje v souvislosti s právem na právní pomoc u podávání vysvětlení

⁹⁴FRYŠTÁK, Marek. Úřední záznam o podání vysvětlení jako důkaz v trestním řízení. *Trestněprávní revue*. 2013, roč.12, č.9, s.199

⁹⁵FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*...s. 196

⁹⁶MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva*...s.575

⁹⁷FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*...s.196

⁹⁸PŮRY, František. Některé limity dokazování v trestním řízení České republiky. *Dokazovanie v civilnom a trestnom konaní*. In HULLA, Peter (ed). Pezinok: Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2012. S. 201

⁹⁹STŘÍŽ, Igor a kol. *Trestní zákoník a trestní řád*...s.472

¹⁰⁰FRYŠTÁK, Marek. Úřední záznam o podání vysvětlení jako důkaz v trestním řízení. *Trestněprávní revue*. 2013, roč.12, č.9, s.199

poučovací povinnost policejního orgánu o něm. Ta by měla být v novém trestním řádu obsažena.

Co se týče již samotné použitelnosti záznamu jako důkazu v hlavním líčení, ta je upravena v §211 odst. 6 a §314d odst. 2 TŘ. Se souhlasem státního zástupce a obžalovaného lze v hlavním líčení (řízení před samosoudcem) číst i úřední záznamy o vysvětlení osob. Byť o tom důvodová zpráva mlčí, je zde zcela jasný účelem zrychlení trestního řízení¹⁰¹. Tuto výjimku považuji za krok správným směrem, nicméně je pravda, že její použitelnost v praxi je poněkud nejistá. Souhlasím proto s názorem Fryštáka, že není příliš reálné, aby se ve větších kauzách vzdala ať už obžaloba nebo obhajoba práva na pokládání otázek při provedení výsledku osoby v postavení svědka a spokojily se s dokazováním pouze úředním záznamem¹⁰².

V souvislosti s vysvětlením se však v praxi vyskytuje ještě spousta dílčích problémů. Jedním z nich je otázka podepisování úředního záznamu o podání vysvětlení osobou, která jej podala. Zákon o tom mlčí. Byť se podle odborné literatury podpis vyžaduje spíše výjimečně, vzhledem k jeho neformální a stručné povaze, v praxi má takový záznam často poměrně velký rozsah a skoro se obsahem blíží protokolu o výpovědi svědka. Nejen proto, ale také z důvodů nově možné použitelnosti záznamu o vysvětlení jako důkazu v hlavním líčení, je u určitých záznamů požadavek podpisu velmi vhodný. Jedná se především o tzv. kvalifikované záznamy, které obsahují informace pro policejní orgán zásadní a důležité. Naopak u těch, které obsahují informace prvotní, pouze informativní a ne tak podstatné, není důvod takový podpis vyžadovat¹⁰³. Judikatura se také vyjádřila k častému jevu, kterým bylo obcházení zákazu použití záznamu jako důkazu kromě výjimky tím, že byl procesně vyslechnut policista sepisující záznam ohledně jeho obsahu jako svědek. To bylo striktně zakázáno¹⁰⁴.

S používáním záznamu o podání vysvětlení počítá také nově připravovaný trestní řád. Jeho věcný záměr opět zdůrazňuje, že ten je čistě neformální, pouze by měl obsahovat stručně, co se policejní orgán rozhovorem s osobou dozvěděl a rozhodně by neměl mít podobu protokolu o výsledku svědka. Tomu TŘ hodlá zabránit stanovením jasného a stručného obsahu záznamu. Jedním z důvodů je také snaha zabránit neochotě potencionálních svědků opakovaně vypovídat.

¹⁰¹FRYŠTÁK, Marek. Lze zjišťovat v přípravném řízení skutkový stav věci rychle a jednoduše? In ZÁHORA, Jozef (ed). *Aktuálne problémy prípravného konania trestného*. Praha: Leges, 2014. s.154

¹⁰²Srovnej: tamtéž, s.155

¹⁰³FRYŠTÁK, Marek. Úřední záznam o podání vysvětlení jako důkaz...s.200

¹⁰⁴Nález Ústavního soudu ze dne 3.11.2004, sp.zn II. ÚS 268/03

U zbytku procesních úkonů, obsažených v §158 odst. 3, pokud budou správně procesně fixovány (nejčastěji pomocí protokolu podle §55 a násl. TŘ, viz přípravné řízení a funkce fixační), nebude problém s jejich následným použitím v trestním řízení. Jedná se o důkazy, u kterých nezáleží na tom, v jaké fázi řízení byly provedeny, pokud byly provedeny podle zákona a jsou věrohodné¹⁰⁵. Jedná se např. o již zmíněné protokoly, zvukové záznamy či odborná vyjádření. Je tomu tak proto, že povaha některých důkazních prostředků vyžaduje, aby důkazní úkon s ním spojený, byl vykonán pouze v PŘ a před soudem byl důkaz proveden přečtením protokolu o úkonu. Typicky se bude jednat třeba o protokoly o ohledání věci, místa činu nebo odborné vyjádření a znalecký posudek. U toho je dokonce žádoucí, aby byl vyžádán již v PŘ (kvůli delší době potřebné pro jeho vypracování)¹⁰⁶. Jedná se o úkony, jejichž realizace je při soudním jednání proveditelná obtížně, z technických a organizačních důvodů, či v druh skupině o úkony, které mají právě povahu neodkladnou a neopakovatelnou nebo jsou to úkony prvotní¹⁰⁷. U úkonů neodkladných a neopakovatelných se bude jednat v PŘ spíše o výjimky, nejčastěji v podobě procesních výsledků svědků, což jsou úkony zpravidla vyžadující provedení až před soudem. To se týká postupu v celém PŘ, nejen v prověřování, ale také ve fázi vyšetřování.

3.2.2b Výslech svědka ve fázi prověřování

Před zahájením trestního stíhání je procesní provádění důkazů, následně použitelných v řízení před soudem, velmi omezeno. Zákon povoluje, aby byl proveden výslech svědka před zahájením trestního stíhání velmi úzce. Tato možnost byla zavedena do trestního řádu novelou č. 256/2001Sb. a 41/2009 Sb. Policejní orgán má možnost v určitých případech vyslechnout svědka v procesní formě a protokol o výsledku následně použít v dalším průběhu řízení jako důkaz. Postupovat bude podle klasických ustanovení TŘ o výsledku svědka (§97 a násl. TŘ) a nikoliv podle §158 jak tomu je u podávání vysvětlení.

Trestní řád v §158 odst. 9 přímo uvádí, kdy se takový výslech provede:

- pokud má výslech podobu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu
- jedná-li se o svědka mladšího 15 let
- odůvodňuje-li to psychický stav svědka

¹⁰⁵FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*...s.477

¹⁰⁶MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva*...s.608

¹⁰⁷Tamtéž

Dále je připuštěna možnost výslechu ve specifické situaci u důležitých svědků. Policejní orgán takového svědka může vyslechnout pokud:

- se předpokládá delší doba trvání prověřování
- která pramení v tom, že dosud nebyla zjištěna osoba, proti které by mohlo být zahájeno trestní stíhání
- hrozí ztráta důkazní hodnoty výpovědi svědka

Takový svědkem musí být osoba, jejíž výpověď má rozhodující význam pro zahájení trestního stíhání a u níž je hrozba, že na ní bude vyvíjen nátlak nebo jakkoliv snaha ovlivnit její výpověď.

Tímto zákon vymezuje, kdy je třeba namísto záznamu o podání vysvětlení sepsat protokol o výslechu svědka. Protokol a záznam představují dvě alternativy, které se vzájemně vylučují a nelze je kombinovat¹⁰⁸. Problémem dnešní aplikační praxe je právě nejasnost, kdy použít kterou z těchto dvou variant. Při rozhodování by měla být brána v potaz jak závažnost celého případu, tak možnému obsahu výpovědi, což se ale neděje. Trestní řád neposkytuje žádné konkrétnější zásady a vodítka (kromě §2 odst. 5 a §89 odst. 1), která by sloužila k určení hranice, kdy je třeba svědka procesně vyslechnout a kdy postačí sepsání úředního záznamu. V diskuzích se často objevuje názor, že by možným řešením bylo odstranění rozdílu mezi protokolem a záznamem tím, že by byl záznam plně využitelný jako důkaz u soudu¹⁰⁹. To však není podle mého správným řešením tohoto problému- oba instituty mají rozdílnou povahu a účel, které nelze dávat na stejnou úroveň. Stanovení přesnějších kritérií, kdy který z institutů použít je ale nelehké a nepovažuji to ani za žádoucí z důvodu individuality každé trestní věci a každé jednotlivé výpovědi. Zde je opravdu nejvhodnější, aby policejní orgán popř. státní zástupce posuzovali ad hoc.

Ve stejném ustanovení hovoří TŘ zároveň o použitelnosti takových protokolů (popř. obrazových či zvukových záznamů) o výslechu v hlavním líčení. Podle Růžičky a Szkanderové¹¹⁰, existují tři skupiny, co se týče použitelnosti výslechů svědka z PŘ (prověřování i vyšetřování). V první se jedná o výslechy provedené jako neodkladné nebo neopakovatelné úkony. Pokud je shodné stanovisko státního zástupce a procesního soudu o neodkladné nebo neopakovatelné povaze úkonu, je možné číst takový protokol o výpovědi

¹⁰⁸RŮŽIČKA, Miroslav, SZKANDEROVÁ, Marcela. Několik poznámek k výslechům svědků v přípravném řízení z pohledu policejního orgánu a státního zástupce. *Trestněprávní revue*. 2010. Roč. 10, č.10, s.292

¹⁰⁹Tamtéž, s.290

¹¹⁰Tamtéž, s.292-93

v hlavním líčení bez dalších podmínek, viz. §211 odst. 2 písm. b). V další skupině jsou to výpovědi dalších osob podle §158 odst. 9 TŘ (klíčoví svědci), které byly, které byly opakovány po zahájení trestního stíhání podle §164 odst. 4 TŘ. Ty pak lze v hlavním líčení číst za splnění §211 odst. 2 písm. a) nebo odst. 3 písm. a) či b) TŘ. Jako poslední se jedná o výpovědi těchto osob, které ale nebyly ve vyšetřování opakovány. Ty lze u soudu číst pouze za podmínek podle §211 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. c) TŘ. V ostatních případech lze takové výpovědi pouze předestřít ve smyslu §212 TŘ.

Pokud má být výslech svědka proveden jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon, odkazuje zákon zvlášť na striktní stanovení podmínek, za kterých mají být výslech či rekognice takové povahy provedeny. Důležitá je zde nutnost přítomnosti soudce u takového úkonu, který zaručuje zákonnost jeho provedení. Jeho účast je neopomenutelná, jelikož se jedná o fázi, kdy ještě není trestní stíhání zahájeno, tudíž zde není žádná obviněná osoba či její obhájce, který by mohl uplatňovat práva obhajoby. Jelikož je ale možnost použití protokolu o výslechu jako důkazu v hlavním líčení, je přítomnost soudce nutná pro kontrolu nad zákonností potencionálního důkazu a jako určité „vyvážení“ omezeného práva na obhajobu (zejména práva klást svědkovi otázky). Po zahájení trestního stíhání se obhájce zpravidla úkonů účastní, proto tedy přítomnost soudce už nutná nebude.

Co se týče rozhodování na základě výslechu svědka jako neodkladného nebo neopakovatelného úkonu a jeho důkazní síly, zde stanovila poměrně jasná ochranná pravidla ve prospěch obviněného judikatura. Jak Vrchní soud tak Ústavní soud se vyjádřily, že pokud dojde k zahájení trestního stíhání na základě výpovědi svědka jako neodkladného nebo neopakovatelného úkonu (zejména je-li svědek mladší 18 let) a ten následně nebude vyslechnut před soudem pro dodržení kontradiktornosti procesu, nelze protokol o takové výpovědi použít jako výlučný nebo rozhodující důkaz viny obviněného¹¹¹. Konstantně panuje shoda, že v takovém případě se jedná o porušení práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Úmluvy a ani přítomnost soudce u výslechu nebude dostatečnou kompenzací nedostatku uplatnění práv obhajoby¹¹².

Přítomný soudce má právo v rámci dozoru nad zákonností do výslechu zasahovat, ale pouze co se týče dodržování formálních procesních pravidel (dodržení poučovací povinnosti, způsob kladení otázek či protokolace). Nebude zasahovat do věcně obsahové stránky

¹¹¹Nález Ústavního soudu ze dne 9. 1. 2008, sp.zn. I.ÚS 375/06 a usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16.10.2014, sp.zn. 2 To 93/2014

¹¹²Nález Ústavního soudu ze dne 12.7.2011, sp.zn. IV. ÚS 569/11

výslechu ani mu nepřisluší podle §158a TŘ posuzovat, zda má výslech povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu. Stejně tak je tomu v případě rekognice, kdy bude soudce dohlížet na dodržení pravidel TŘ (§104b). Bude zde tedy jako pouhý pozorovatel zákonnosti, který bude do průběhu výslechu či rekognice zasahovat pouze bude-li to nutné pro dodržení procesních pravidel. Nepřichází v úvahu, že by soudce např. kladl doplňující otázky svědkovi¹¹³. Zde se však odchyluje aktuální znění TŘ od věcného záměru toho nového. Zde je již předpokládáno, že soudce bude přezkoumávat, zda se o neodkladný a neopakovatelný úkon jedná. Pokud dojde k závěru, že nikoliv, účast na úkonu odmítne a sdělí důvody státnímu zástupci, který si jeho účast na úkonu vyžádal. To považuji za posun správným směrem, jelikož možnost soudce takový úkon nesplňující základní podmínky už v začátku „vetovat“, přispěje k rychlosti řízení (jinak dochází k přezkumu až v hlavním líčení). Dovoluji si však nesouhlasit s názorem, že by měl soudce mít také právo zasahovat věcně do výslechu či rekognice a klást svědkovi otázky¹¹⁴. Stále se jedná o fázi PŘ, kde je dominus litis státní zástupce a je náplní jeho práce, aby byl úkon proveden řádně, soudce by do něj zasahovat věcně neměl. Proto bych pochopila zavedení práva klást doplňující otázky případně u státního zástupce, ale soudce nikoliv. Co se týče účasti státního zástupce, který soudci žádost o účast předkládá, tu TŘ nevyžaduje. Existuje zde však pokyn obecné povahy¹¹⁵, týkající se blíže činnosti státních zástupců, který právě ve čl. 21 odst. 3 říká, že se takových úkonů státní zástupce zpravidla účastní. Sporná je otázka, zda soudce, který je přítomen rekognici či výslechu, je vyloučen z následného rozhodování ve věci po podání obžaloby. Osobně nepovažuji za správné dovozovat automatické vyloučení takového soudce podle §30 odst. 1 TŘ, k čemuž se přiklání jak výklad v komentáři¹¹⁶, tak u Stříže¹¹⁷.

3.2.2c Neodkladné a neopakovatelné úkony

Pojem neodkladných a neopakovatelných úkonů je v PŘ velmi podstatný. Souvisí nejen s výše zmíněným výslechem svědka a rekognicí podle §158a TŘ, ale také ostatními neodkladnými úkony podle §158 odst. 3 písm. i) TŘ. Byť platí, že důkazy by měly být prováděny primárně až po zahájení trestního stíhání vůči osobě, aby jí tak bylo umožněno

¹¹³ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II., §157-314s. Komentář...*s.1979

¹¹⁴FRYŠTÁK, Marek. Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. *Trestněprávní revue*. 2013, roč.12, č.5, s.112

¹¹⁵ Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č.8/2009, ze dne 21.9.2009. Dostupný na: http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/POP/trest/1_SL_913-2013.pdf [cit. 20. března 2017],

¹¹⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II...*s.1979

¹¹⁷STRÍŽ, Igor a kol. *Trestní zákoník a trestní řád...*s.481

Pro rozdílný názor srovnej: JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád, s poznámkami a judikaturou*. 6.vydání. Praha: Leges, 2016. s.846

uplatňovat všechna práva spojená s obhajobou, často si situace vyžaduje provedení některých důkazů ještě v prověřování. Jedná se o úkony, které vzhledem k nebezpečí jejich zmaření, zničení či ztráty důkazu nesnesou z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání (neodkladné). Toto nebezpečí se vztahuje k samotnému důkazu nebo jeho důkazní hodnotě¹¹⁸. Úkony neopakovatelné jsou ty, které nebude reálně možno znovu provést před soudem. Na rozdíl od úkonů neodkladných, kde se jejich „neodkladnost“ neváže na hlavní líčení, ale už na okamžik zahájení trestního stíhání¹¹⁹. Legální definici obsahuje TŘ v §160 odst. 4.

Tato definice je použitelná pro trestní řízení jako celek, použije se tedy i na neodkladné a neopakovatelné úkony, které představují jednu z možností zahájení PŘ a trestního řízení jako celku zároveň¹²⁰. Jak jsem již zmínila, TŘ připouští v §12 odst. 10, aby to začalo provedením takových úkonů, které bezprostředně předcházejí sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení. Nutno však brát v úvahu judikaturu, která jasně vymezila, že takový začátek je pouze alternativní, představující zásah do ústavně zaručených práv (především na obhajobu), a je tedy nutno pečlivě zvážit, zda je třeba takto trestní řízení začínat¹²¹. Neodkladné a neopakovatelné úkony představují objektivně a přesně definovanou výjimku z pravidla provádění důkazů až po zahájení trestního stíhání, a proto je nutno tuto výjimku vykládat restriktivně¹²².

Zároveň ale není v možnostech zákonodárce, aby obsáhl do TŘ výčet těchto úkonů, ať už taxativně nebo demonstrativně. Je to proto, že je třeba při posuzování neopakovatelnosti nebo neodkladnosti vycházet pokaždé z individuálního případu. Je třeba zhodnotit úkon jednotlivě ale také v jeho vazbě na další pokračování trestního řízení¹²³. Proto je zde také požadavek, aby byl závěr o tom, na základě jakých skutečností byl úkon za neodkladný nebo neopakovatelný považován, uveden v protokolu o provedení úkonu (§160 odst. 4 TŘ). Tyto skutečnosti musí obsahovat jak návrh státního zástupce adresovaný soudu, tak policejním orgánem sepsaný protokol o provedení¹²⁴. Zde dovodila také judikatura, že pro splnění této

¹¹⁸MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva...*s.578

¹¹⁹ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II...*s.2077

¹²⁰Tamtéž, s.2080

¹²¹ Nález Ústavního soudu ze dne 27.4.2009, sp.zn. I ÚS 3206/2008

¹²² Nález Ústavního soudu ze dne 28.1.2003, sp.zn. II ÚS 118/01

Nález Ústavního soudu ze dne 26. 9. 2000, sp.zn. I.ÚS 129/2000

¹²³ IVOR, Jaroslav. Předmět a rozsah dokazování v přípravném konání. In ZÁHORA, Josef (ed.). *Aktuálně problémy přípravného konání trestného*. Praha: Leges, 2014. s. 44

¹²⁴FRYŠTÁK, Marek. Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. *Trestněprávní revue*. 2013, roč.12, č.5, s.111

nutné obsahové podmínky protokolu, je dána možnost soudce přítomného podle §158a TŘ, aby zasáhl do průběhu úkonu a zajistil tak, aby náležitosti v něm obsaženy byly¹²⁵. Tento požadavek je nutno dodržet z důvodů možné následné přezkoumatelnosti, zda úkon opravdu byl neodkladným nebo neopakovatelným- odůvodnění musí být řádné a přezkoumatelné. Přesto však panuje opět v judikatuře shoda v tom, že nelze klást příliš vysoké nároky na detailnost a preciznost zdůvodnění- často neodkladná nebo neopakovatelná povaha úkonu vyplývá z informací neformálních a bezprostředních, které nelze zcela detailně popsat v protokolu, aniž by to mělo za následek brzdicí dopad na možné použití úkonů v praxi¹²⁶.

Možnost použití neodkladných a neopakovatelných úkonů je v rámci prověřování zakotvena v §158 odst. 3 písm. i), který dovoluje policejnímu orgánu provádět za takové podmínky úkony podle hlavy IV. TŘ (zajištění věci, domovní prohlídka, odposlech telekomunikačního provozu atd). Nesmí se však jednat o úkony spadající výlučně do pravomoci jiného orgánu (což je například rozhodování o vazbě soudem). Byť není podmínka neodkladnosti nebo neopakovatelnosti zmíněna u ostatních úkonů podle §158 odst. 3 TŘ, tak z jejich povahy tato vlastnost často vyplývá proto je zařazena možnost jejich provedení právě do fáze prověřování (např. ohledání místa činu)¹²⁷. Kromě neodkladného a neopakovatelného výsledku svědka či rekognice, u kterého je vyžadována přítomnost soudce, nestanovuje zákon u ostatních úkonů této povahy žádná zvláštní pravidla. Výhodou těchto úkonů je, že není třeba (což vyplývá z jejich povahy, která to kolikrát ani neumožňuje), aby byly opakovány po zahájení vyšetřování znovu, viz. §164 odst. 2 TŘ). To, zda byl daný úkon skutečně neodkladný nebo neopakovatelný, však může „narazit“ až při kontrole povahy takového úkonu před soudem, kontrola v rámci PŘ neprobíhá¹²⁸.

3.2.2d Operativně pátrací prostředky

Operativně pátrací prostředky představují velmi specifické, ofenzivní a většinou utajovaným způsobem prováděné důkazní prostředky, pomocí kterých je možné získávat informace a zajišťovat věci důležité pro trestní řízení¹²⁹. Jejich úprava v TŘ (§158b-§158f) byla zavedena novelou č. 265/2001 Sb., přičemž předtím byla obsažena v zákoně o Policii ČR. Jejich jednotná úprava před novelou nerozlišovala, zda jsou potřebné pro účely trestního

¹²⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 7.10.2004, sp.zn. 1 To 61/2004

¹²⁶ FRYŠTÁK, Marek. Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných...s.112

¹²⁷ MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva*...s.579

¹²⁸ FRYŠTÁK, Marek. Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných...s.111

¹²⁹ ZÁHORA, Josef a kol. *Dokazovanie v trestnom konaní*. 1.vydání. Praha: Leges, 2013. s.251

řízení, či pouze pro postupy odhalování trestné činnosti v rámci zákona o Policii ČR a tudíž bez procesní hodnoty¹³⁰. V současnosti tedy najdeme úpravu v TŘ- operativně pátrací prostředky¹³¹, které byly ze zákona o Policii ČR vyčleněny, a podpůrně pátrací prostředky, stále v něm upravené (§72 a násl. zákona o Policii ČR). Důvodem převzetí úpravy OPP do TŘ bylo především to, aby tyto prostředky spadaly pod dozor státního zástupce a byla tím zajištěna možnost procesní využitelnosti výstupu z této činnosti pro další trestní řízení. Jedná se o prostředky, které poměrně výrazně zasahují do základních lidských práv (nedotknutelnost obydlí či listovní tajemství), proto je třeba, aby jejich použití bylo vázáno na přísné zákonné podmínky a existoval i povolovací mechanismus na jejich užití. Rozdíl oproti podpůrným OPP podle zákona o Policii ČR je v tom, že tyto jsou instituty práva policejního, které spíše nasazení OPP podle TŘ umožňují a podporují, než aby jejich bezprostředním účelem bylo opatření důkazů pro trestní řízení¹³².

Trestní řád upravuje OPP celkem tři. Jedná se o předstíraný převod podle §158c, §158d sledování osob a věcí a použití agenta podle §158e. Společným znakem je, že všechny zvukové, obrazové a jiné záznamy získané při použití operativně pátracích prostředků způsobem odpovídajícím ustanovením TŘ, lze použít jako důkaz (§158b odst.3 TŘ). Jejich použití je trestním řádem povoleno nejen ve fázi prověřování, ale rovněž ve vyšetřování a dokonce i po podání obžaloby, viz. §158f TŘ. Je tomu proto, že jsou to prostředky velmi specifické, vyžadující vysokou úroveň profesionality a v případech té nejzávažnější kriminality ani není kolikrát možné její odhalování a dokazování klasickými prostředky (proto je také TŘ umožněno použití výsledků/zachycení OPP jako důkazů před soudem bez dalšího)¹³³. Ráda bych však ještě v souvislosti s rozlišováním prostředků podle TŘ a ZPČR podotkla, že tato koncepce mi nepřijde již tak slučitelná s věcným záměrem nového TŘ, který plánuje zakotvit formální důkazní břemeno pro státního zástupce. Je jasné, že činnost policie podle §72 a násl. Zákona o policii má neprocesní povahu, o tom není pochyb. Vzhledem k tomu, že ale na státního zástupce bude díky důkaznímu břemenu vyvíjen podle mého ještě větší tlak na připravenost a zákonnost důkazů, se kterými přijde před soud, mělo by de lege ferenda dojít k určitému začlenění jeho fakultativní možnosti určitým způsobem podpůrné OPP kontrolovat, pokud to bude nezbytné.

¹³⁰FENYK, Jaroslav. Postavení státního zástupce v trestním řízení po novele trestního řádu. *Bulletin advokacie*, 2001. Č.11-12, s.40

¹³¹ Dále jen OPP

¹³²VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s.307

¹³³ZÁHORA, Josef a kol. *Dokazovanie v trestnom konaní*. 1.vydání. Praha: Leges, 2013. S.251

Již zmíněné zákonné podmínky, které jsou neopomenutelné pro použití OPP, TŘ stanovuje v §158b odst. 1 a 2. V první řadě, mohou být použity pouze v řízení týkajícím se úmyslného trestného činu. Jejich použití nesmí sledovat jiný zájem než získání skutečností důležitých pro trestní řízení a musí se jednat o skutečnosti důležité pro dané trestní řízení a pro čin, který je jeho předmětem. Jak současný TŘ, tak i věcný záměr toho nového, zdůrazňují zásadu subsidiarity použití OPP. Ty lze použít, pouze pokud nelze sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztížené. Pokud už k zásahu do základních práv a svobod musí dojít, i tak je třeba dbát pravidla na minimalizaci takového zásahu podle §158b odst. 2 TŘ- zásahy omezit na nezbytně nutný rozsah. Důležité také je, že daný OPP musí být uskutečněn na základě písemného povolení státního zástupce a v některých případech (sledování osob a věcí, kterým dojde k zásahu do nedotknutelnosti obydlí, listovního tajemství, použití agenta), dokonce ještě se schválením soudce, popř. u použití agenta soudce vrchního soudu.

Ve zkratce se dá tedy shrnout cíl a rozsah dokazování ve fázi prověřování na to, že v něm musí OČT především získat a provést ty důkazy, které jsou pro provedení před soudem ohroženy, ale zároveň i v tom rozsahu, který je nezbytný pro případný postup trestního řízení do jeho další fáze- vyšetřování.

3.2.3 Vyšetřování

Fáze vyšetřování představuje ve většině trestních řízení pokračování již zmíněného prověřování. Pokud na základě skutečností v rámci prověřování zjištěných, je policejní orgán schopen učinit závěr, že byl spáchán trestný čin a spáchala jej určitá konkrétní osoba, dojde k zahájení trestního stíhání této osoby podle §160 odst. 1 TŘ. Ne vždy však musí prověřování zahájení trestního stíhání předcházet. Může nastat situace, kdy nebude prověřování vůbec třeba- policejní orgán bude mít již prvotní informace v takové síle a intenzitě, že mu bude umožněno zahájit trestní řízení rovnou usnesením o trestním stíhání konkrétní osoby. Dalším případem je zkrácené PŘ.

Na to, aby policejní orgán skončil prověřování a posunul PŘ do další fáze vyšetřování, stanovuje TŘ v rámci zajištění rychlosti trestního řízení lhůty. Ty jsou obsaženy v §159 TŘ a liší se, podle závažnosti prověřovaného trestného činu. Nedodržení lhůt však není nijak sankcionováno, jelikož je policejnímu orgánu umožněno, aby po sdělení důvodů průtahů státnímu zástupci, měl pro prověřování lhůtu delší. Kromě zahájení trestního stíhání je zde

samozřejmě i množství jiných způsobů, jak prověřování ukončit, o těch se však pro rozsah této práce více zmiňovat nebudu¹³⁴.

Trestní stíhání je zahájeno, pokud vůči dané osobě je podezření ze spáchaného trestného činu opravdu důvodné a podložené ve skutečnostech v prověřování zjištěných (popř. již v prvotních podáních obsažených). Otázkou však zde je, do jaké míry musí být podezření osoby jasné a v důkazech opravdu podložené. Přesnější definici zákon opět z důvodů odlišnosti jednotlivých případů neobsahuje. Je jasné, že míra či „práh“ dostatečnosti podezření, nemůže být vyžadován v takové intenzitě, že je spáchání trestného činu obviněnou osobou zcela nepochybné nebo jasné jako obžaloby nebo odsuzujícího rozsudku¹³⁵. Jelikož se ale trestní řízení posunuje zahájením trestního stíhání kupředu, musí tomu být i míra podezření vůči obviněné osobě úměrná. V této fázi trestního řízení postačí pro zahájení trestního stíhání vyšší stupeň pravděpodobnosti nasvědčující tomu, že obviněný spáchal skutek tomu odpovídajícím způsobem popsany ve výroku usnesení podle §160 odst. 1 TŘ¹³⁶. Zároveň platí, že skutečnosti, na jejichž podkladě je trestní stíhání zahájeno, nemusí mít povahu důkazů použitelných pro řízení před soudem. Nejsou na ně kladeny tak formální požadavky, důležitost hraje spíše jejich obsah a relevance, proto jsou v rámci prověřování často využívány právě neformální úřední záznamy¹³⁷.

Forma zahájení trestního stíhání je tedy usnesení. U toho je velmi důležité dbát na obsah. Podstatné je v něm řádně identifikovat osobu obviněného, popsat skutek, kterého se měl dopustit a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován. Obsaženo musí být také odůvodnění, směřující k závěru o podezření obviněné osoby. Usnesení o zahájení trestního stíhání má význam z několika důvodů. Od momentu zahájení je trestní stíhání vedeno pouze vůči obviněnému. To má za následek, že určité vyšetřovací úkony lze provádět pouze vůči němu a nebo za jeho účasti, popř. jeho obhájce. Od tohoto momentu je již nutno brát v úvahu jeho právo na obhajobu. Proto TŘ zakotvuje explicitně v §165 právo především obhájce být přítomen při vyšetřovacích úkonech, jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem (výslech obviněného, svědka, rekognice, konfrontace, ve zkratce úkony směřující k dokazování podle hlavy páté TŘ). Pro zachování práva na obhajobu však postačuje, že existuje možnost účasti na vyšetřovacích úkonech, je již zcela na rozhodnutí

¹³⁴ Srovnej: §159a, §159b TŘ

¹³⁵ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány*...s.446

¹³⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 11. 2005, sp.zn. III. ÚS 369/05

¹³⁷ MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva*,...s.598

obhájce či obviněného, zda ji využijí či nikoliv¹³⁸. Naopak vyšetřovacími úkony v tomto smyslu nejsou úkony spojené s využitím operativně pátracích prostředků dle § 158b a násl., úkony při záměně a sledování zásilky dle § 87a a 87b TrŘ a odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu dle § 88 TrŘ a zjišťování údajů o uskutečnění telekomunikačního provozu dle § 88a TrŘ¹³⁹. Pokud obviněný obhájce nemá, může i jemu policejní orgán připustit možnost takové účasti. Nutno samozřejmě dodržet i obecná ustanovení o právech obviněného ve smyslu §33 TŘ- až tehdy bude obviněnému kompletně zaručeno právo na účinnou obhajobu. Proto je, jak již bylo zmíněno, žádoucí aby byly důkazy pokud možno prováděny až po zahájení trestního stíhání. To má za následek i možnost podle §164 odst. 4, aby se obviněný mohl (pokud je to možno) domoci opakování výslechu svědků podle §158 odst. 9, provedených před zahájením trestního stíhání. V takovém opakovaném výslechu již bude možnost, aby se ho obviněný či jeho obhájce účastnili a kladli dotazy. Spornou otázkou je v policejní praxi účast obhájce při podávání vysvětlení podle §158 odst. 3 písm. a) TŘ po zahájení trestního stíhání. V tomto se ztotožňuji s názorem Fryštáka, že výklad, který neopravňuje obhájce k účasti při jeho podávání, je již zastaralý¹⁴⁰. Jelikož je zde možnost použití záznamu o vysvětlení jako důkazu v hlavním líčení, je podle mého i zde žádoucí, aby byla obhájci účast při takovém úkonu připuštěna.

Důležité je usnesení o zahájení trestního stíhání také z hlediska vymezení skutku a předmětu trestního řízení. Dokazování se od nyní týká pouze vymezeného skutku a pouze pro ten může být následně podána žaloba. Proto musí být v usnesení popsány všechny rozhodné okolnosti skutku z hlediska posouzení všech znaků skutkové podstaty trestného činu, který je v něm spatřován, včetně subjektivní stránky¹⁴¹. Popis skutku a jeho právní kvalifikace v usnesení o zahájení by měly co nejvíce odpovídat okolnostem zjištěným v rámci prověřování¹⁴². V rámci nauky ale stále hovoříme o důležitosti totožnosti skutku, nikoliv právní kvalifikace. Trestní řízení se zahajuje pro skutek, ten musí být řádně popsán. Případná změna právní kvalifikace skutku je v TŘ připuštěna po zahájení trestního stíhání v §160 odst. 6.

Co se týče dokazování ve fázi vyšetřování, od novely č. 265/2001 Sb., byl poměrně propojen postup policejních orgánů provádějících prověřování s postupem policejních orgánů

¹³⁸ VANTUCH, Pavel. Předsoudní fáze trestního řízení po novele trestního řádu. *Bulletin advokacie*, 2001. Č.11-12, s.22

¹³⁹ FRYŠTÁK, Marek. Úřední záznam o podání vysvětlení jako důkaz...s.201

¹⁴⁰ Tamtéž

¹⁴¹ rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21.8.2002, sp. zn. 9 To 72/02

¹⁴² usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 4. 2002, sp.zn. 5 To 70/2002

konajících vyšetřování. Je tomu proto, že tato novela posunula začátek PŘ již k momentu zahájení prověřování a je tedy umožněno, aby již v něm byly vyhledávány a opatřovány důkazy, použitelné pro řízení před soudem a aby ty nemusely být v rámci vyšetřování opakovány (§164 odst. 2 TŘ). Výjimku z nepotřebnosti opakování úkonů prověřování tvoří již zmíněný §164 odst. 4 TŘ. Ten umožňuje obviněnému, aby požadoval provedení výsledku podle §158 odst. 9 TŘ znovu a za účasti jeho nebo jeho obhájce. To však policejní orgán učiní, pokud to je možné (není-li svědek např. po smrti). Pokud se dá očekávat, že bude vyšetřování brzy ukončeno, výslech provést nemusí, a obviněného pouze poučí, že je možno výslech svědka v podstatě za stejných podmínek provést v hlavním líčení v řízení před soudem¹⁴³. I když to zákon nezmiňuje výslovně, lze takový výslech opakovat nejen na návrh, ale i z úřední povinnosti, z iniciativy policejního orgánu či státního zástupce¹⁴⁴. Zde je dikce zákona poměrně nedostatečná. Dále lze propojení obou fází PŘ vyčíst také z dikce zákona-TŘ přímo v §164 odst. 1 říká, že policejní orgán v něm postupuje způsoby, uvedenými v §158 odst. 3 a 5 (zde se však jedná o legislativní chybu, patří zde odst. 6)¹⁴⁵ a provádí úkony podle hlavy IV.

Co se týče výsledku svědků, ty jsou i ve vyšetřování opět omezeny na neodkladné a neopakovatelné úkony (zde už však bez uplatnění §158a TŘ, ten se týká pouze prověřování¹⁴⁶). Další osoby, které je možno vyslechnout jako svědky ve vyšetřování podle §164 odst. 1 TŘ:

- osoba mladší 15 let
- osoby, o jejíž schopnosti správně a úplně vnímat, zapamatovat si nebo reprodukovat jsou s ohledem na její psychický stav pochybnosti
- výslech svědka, na kterého by mohl být vyvíjen pro jeho výpověď nátlak
- hrozí-li z jiného důvodu, že bude ovlivněna výpověď poškozeného nebo svědka nebo schopnost zapamatovat si rozhodné skutečnosti nebo schopnost tyto skutečnosti reprodukovat, zejména je-li pro složitost věci odůvodněn předpoklad delšího trvání vyšetřování
- vždy pokud je třeba, je možno vyslechnout znalce

¹⁴³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II*....s. 2138

¹⁴⁴ RŮŽIČKA, Miroslav, SZKANDEROVÁ, Marcela. Několik poznámek k výsledkům svědků v přípravném řízení z pohledu policejního orgánu a státního zástupce. *Trestněprávní revue*. 2010. Roč. 10, č.10, s.293

¹⁴⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II*....s. 2129

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 2134

Další úkony podle §164 odst. 1, které policejní orgán v rámci vyšetřování činí, jsou již zmíněné úkony podle §158 odst. 3 a 6 TŘ a zajišťovací úkony podle hlavy IV, které nepatří do pravomoci jiného orgánu. U těch již však zákon nevyžaduje, aby jako v prověřování měly povahu úkonů neodkladných a neopakovatelných jako v prověřování. Z fáze prověřování lze rovněž i ve vyšetřování využívat OPP. Velmi významné jsou pro vyšetřování také úkony podle hlavy V. TŘ (výsledky, ohledání), které mohou sloužit při zákonném provedení opět jako důkaz před soudem. Zvláštní pravidla ale platí pro výsledky svědků, jak již bylo výše rozebráno, a pro výsledky obviněného. Byť to zákon v ustanoveních o vyšetřování neuvádí, ten musí být vyslechnut vždy- viz. výklad podle §92 odst. 2 TŘ¹⁴⁷. Je tomu tak proto, že dané ustanovení zakotvuje povinnost dát obviněnému možnost se k obvinění vyjádřit, čehož je nejlépe dosažitelné právě jeho výsledkem. Samozřejmě ten může využít svého práva nevypovídat podle §33 odst. 1 TŘ.

V obecné rovině je třeba se opět věnovat otázce, v jakém rozsahu je třeba dokazování v rámci vyšetřování provádět. Vzhledem ke koncepci silného hlavního líčení a zachování zásady rychlosti, opět platí pravidlo, že důkazy by měly být v rámci vyšetřování především vyhledávány a fixovány pro další použití v řízení a prováděny pouze minimálně v nejnútnejším rozsahu. To je pravidlo v podstatě stejné pro celé PŘ, nejen pro vyšetřování. Rozsah dokazování ve vyšetřování ale už musí být v konkrétnější rovině logicky jiný, než v prověřování. Ve vyšetřování se vyhledávají důkazy a provádí dokazování tak, aby byla věc a trestní odpovědnost pachatele prokázána v rozsahu potřebném pro rozhodnutí státního zástupce- buď o podání obžaloby, nebo o jiném meritorním skončení věci¹⁴⁸. Je z povahy věci jasné, že míra pravděpodobnosti spáchání trestného činu konkrétní osobou musí být pro ukončení trestního stíhání podáním obžaloby větší, než pro ukončení prověřování. Důkazy budou sice stále vyhledávány v minimálním rozsahu, potřebném pro rozhodnutí (§2 odst. 5 TŘ), ale pořád v rozsahu větším a s důkazní silou relativně vyšší, než ve fázi předchozí. Konkrétní rozsah bude určovat kromě závažnosti vyšetřovaného trestného činu (jeho právní kvalifikace), názor policejního orgánu o nezbytných důkazech, popř. ovlivněn pokyny státního zástupce¹⁴⁹. Opět upozorním na stejné zakotvení povinnosti policejního orgánu, skončit vyšetřování v určitých lhůtách podle §167 TŘ, stejně jako u prověřování v rámci dodržování rychlosti PŘ.

¹⁴⁷ MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva...*s.606

¹⁴⁸ STŘÍŽ, Igor a kol. *Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce...*s.530

¹⁴⁹ VANTUCH, Pavel. Předsoudní fáze trestního řízení po novele trestního řádu. *Bulletin advokacie*, 2001. Č.11-12, s.33

3. 3 Dokazování v rozšířeném přípravném řízení

Jak bylo na začátku práce zmíněno, PŘ lze roztrždit do tří forem, podle závažnosti trestných činů, kterých se týká. Tzv. rozšířené přípravné řízení představuje formu, konající se o těch nejzávažnějších a nejsložitějších trestných činech. TŘ o něm hovoří v „zvláštních ustanoveních o vyšetřování některých trestných činů“ v §168-170. Jedná se o vyšetřování trestných činů, o nichž koná řízení v prvním stupni krajský soud- §17 TŘ. Tato ustanovení se, jak zákon říká, vztahují pouze na vyšetřování, nikoliv prověřování. To má charakter stále stejný, proto můžeme hovořit jen o „rozšířeném vyšetřování“. Trestné činy v takovém vyšetřování se vyznačují větší komplikovaností a nároky na provádění a vyhledávání důkazů, než ty v klasickém PŘ- předpokládá se tedy, že bude vyšetřování trvat déle a proto TŘ v §170 stanovuje také delší lhůty pro jeho skončení. Co se týče rozdílů mezi standardním a rozšířeným přípravným řízením, ty nejsou nijak extrémní. Kromě delší lhůty na skončení vyšetřování, jsou zde dvě kategorie odlišností¹⁵⁰. Nejzásadnější je, že při výslechu svědků není vázán podmínkami podle §164 odst. 1 TŘ¹⁵¹. V ostatních případech TŘ odkazuje i v rozšířeném vyšetřování na použití postupů klasického vyšetřování (pokud zvláštní ustanovení nestanoví jinak...viz. §168 odst. 2 TŘ). Byť je vyšetřování rozšířené, stále je třeba respektovat prim hlavního líčení a provádět i zde pouze ty důkazy, nezbytné pro rozhodnutí státního zástupce- §169 odst. 1 TŘ. To je v rámci praxe velmi problémovým aspektem této formy- často jsou pod záminkou rozšířeného vyšetřování prováděny důkazy, které nejsou nezbytné, a v podstatě se tedy vrací ke koncepci silného PŘ, což je rozhodně krok zpět¹⁵². V praxi se tedy ukázala úprava rozšířeného PŘ, zavedená novelou č. 265/2001 Sb. nadbytečná a spíše neefektivní. Proto jí tedy vypouští i věcný záměr nového TŘ¹⁵³. Třetí kategorií odlišnosti nalezneme v §169 odst. 2 TŘ, kdy změna právní kvalifikace na trestný čin „mírnější“, má za následek přechod do standardního PŘ. Důkazy získané podle podmínek rozšířeného vyšetřování však zůstávají a jejich zákonnost se posuzuje podle pravidel vyšetřování rozšířeného.

¹⁵⁰FRYŠTÁK, Marek. Lze zjišťovat v přípravném řízení skutkový stav věci rychle a jednoduše? In ZÁHORA, Jozef (ed). *Aktuálne problémy prípravného konania trestného*. Praha: Leges, 2014. s.152

¹⁵¹Stále ale platí podmínky podle §158 odst. 9 TŘ, zde je prověřování bez rozdílů!

¹⁵²Srovnej: FRYŠTÁK, Marek. Meze a rozsah dokazování v přípravném řízení. *Dokazovanie v civilnom a trestnom konaní*. In HULLA, Peter (ed). Pezinok: Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2012. s. 234

FRYŠTÁK, Marek. Přípravné řízení- bilance a perspektivy. *Přípravné konanie-možnosti a perspektivy*. In ZÁHORA, Jozef (ed). Praha: Leges, 2016, s.114

3. 4 Dokazování ve zkráceném přípravném řízení

Třetí formou přípravného řízení zavedenou opět novelou z roku 2001, je řízení zkrácené. To je upraveno v §179a a násl. TŘ. Je řízením neformálním, které se koná o nejméně závažných, skutkově jednoduchých a důkazně jasných věcech¹⁵⁴. Bude se konat za předpokladu, že lze očekávat jeho ukončení v několikadenní lhůtě a zároveň stejně rychlé postavení podezřelého před soud. V této formě se nejvíce projevuje význam PŘ jako toho skutečně předběžného, kdy vlastní dokazování je předpokládáno až v řízení před soudem¹⁵⁵. Přímo důvodová zpráva říká, že smyslem této formy je nikoliv důkazy provádět, ale pouze vyhledávat spolu s rychlým zjištěním osoby podezřelé.

Typické pro zkrácené PŘ je, že je jednofázové¹⁵⁶- k zahájení trestního stíhání v jeho průběhu vůbec nedochází a vyšetřování se tedy nekoná. Proto se o povaze zkráceného PŘ hovoří jako o „zvláštním způsobu postupu před zahájením trestního stíhání“, který je veden ale proti určité osobě¹⁵⁷. Trestní stíhání samo o sobě se zahajuje až doručením návrhu na potrestání od státního zástupce na soud (§314b odst. 1 TŘ). Je tomu tak proto, že osoba, vůči níž se zkrácené PŘ koná, o tom ve většině případů vůbec neví a dozví se to až v souvislosti se sdělením podezření podle §179b odst. 3 TŘ. I přes rychlost a neformálnost takového řízení, jsou stále zachována práva podezřelého, proti kterému se řízení vede, viz. §179b odst. 2 TŘ.

Podmínky konání nalezneme v § 179a TŘ. První, základní podmínkou, která musí být vždy splněna, je že se tato forma přípravného řízení koná o trestných činech, o nichž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu a na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Tato podmínka je základní, další dvě pod písmeny a) b), jsou povahy alternativní, které je vzhledem k celkové povaze této formy PŘ třeba vykládat restriktivně¹⁵⁸. První podmínka spočívá v přistižení podezřelého při činu -písm. a), druhá v dostatečném zjištění skutečností odůvodňujících zahájení trestního stíhání již přímo v průběhu prověřování spolu s předpokladem rychlého postavení podezřelého před soud. Konkrétně ve lhůtě, která je obecně stanovena pro skončení zkráceného PŘ- §179b odst. 4 TŘ. Pokud jsou tyto podmínky splněny, zkrácené PŘ se konat musí- není na vůli OČTŘ, zda

¹⁵⁴ SVATOS, Roman. Zkrácené přípravné řízení. *Trestní právo*. 2004, roč. 9, č.3, s.18

¹⁵⁵ ŠÁMAL, Pavel. Zkrácené přípravné řízení. *Trestněprávní revue*. 2002, roč. 1, č. 2, s.7

¹⁵⁶ FRYŠTÁK, Marek. Smysl a význam zkráceného přípravného řízení z hlediska jeho rychlosti. *Trestněprávní revue*. 2012, roč.11, č.10, s.235

¹⁵⁷ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení*...s.453

¹⁵⁸ JEŽEK, Vladimír. Zkrácené přípravné řízení a zjednodušené řízení před soudem. *Bulletin advokacie*. 2001. Č.11-12, s. 82

takto bude postupovat či nikoliv- speciální úprava má přednost před tou obecnou¹⁵⁹. Naopak negativní vymezení, kdy nelze tuto formu konat, nalezneme v §179f odst. 1 TŘ. Podle těchto podmínek se dají rozlišit vlastně tři typy PŘ zkráceného¹⁶⁰.

Pro konkrétní postupy policejního orgánu odkazuje TŘ v §179b odst. 1 TŘ na úkony podle hlavy IX. TŘ- což jsou ustanovení o postupu v rámci prověřování. Opět zde tedy bude sepsován záznam o zahájení úkonů trestního řízení, ve kterém je ale nutno uvést, že se bude jednat o zkrácenou formu¹⁶¹. Úkony zajišťovací podle hlavy IV TŘ bude provádět pouze jako neodkladné a neopakovatelné. Takovým úkonem bude vždy zadržení podezřelého podle §76 TŘ, které je jednou z alternativních podmínek a slouží k předběžnému odůvodnění a ověření podezření u dané osoby¹⁶². Vzhledem k povaze a požadavku rychlosti této formy, bude většinou proces získávání informací od potencionálních svědků pouze ve formě sepsování úředních záznamů o vysvětlení. Provádění výsledků, byť jako neodkladných a neopakovatelných úkonů za účasti soudce, bude velmi ojedinělé, jelikož jsou pro rychlost a neformálnost zkráceného PŘ příliš náročné. Pokud by k tomu i přesto došlo, jednalo by se fakticky o jediný případ účasti obhájce u nějakého úkonu v této formě. Provádění ostatních neodkladných a neopakovatelných úkonů (s účastí obhájce) v této formě je v praxi prakticky neviděná záležitost¹⁶³. Není vyloučeno ani provedení výsledku podle §158 odst. 9, zejména u osob mladších 15 let nebo osoby se špatným psychickým stavem. U ostatních osob podle odst. 9 však nikoliv, jelikož zde není možnost splnění podmínky očekávané dlouhé doby vyšetřování¹⁶⁴. To vše je ale jasně v souladu s povahou zkráceného PŘ, kdy je právě kladen důraz na rychlost a neformálnost a provádí se v situacích, kdy není třeba tak složitého dokazování- proto bude logičtější použití právě jen úředních záznamů a procesní výsledky budou spíše vzácností.

Na co naopak TŘ v této formě PŘ dává důraz, je rychlý výslech podezřelého, viz. §179b odst. 3. Ten by měl být vyslechnut nejlépe na začátku PŘ a poučen ve stejném rozsahu jako obviněný, přičemž má při výsledku také stejná práva. O výsledku je opět sepsán protokol, přičemž ale TŘ stanovuje podmínky pro jeho následné čtení před soudem poměrně přísně

¹⁵⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád, s poznámkami a judikaturou*. 6.vydání. Praha: Leges, 2016. s.890

¹⁶⁰ Podrobněji viz.: RŮŽIČKA, Miroslav. ŠABATA, Karel. Zkrácené přípravné řízení a jeho místo mezi formami přípravného řízení. *Státní zastupitelství*. 2010, roč.8, č. 2, s. 11-12

¹⁶¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II., §157-314s. Komentář*...s.2347

¹⁶² MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva*,...s.633

¹⁶³ FRYŠTÁK, Marek. Zahájení přípravného řízení provedením...s.110-111

¹⁶⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II., §157-314s. Komentář*...s.2348

(§207 odst. 2 TŘ). Tudíž by měl být takový podezřelý v rámci hlavního líčení pokud možno vyslechnut znovu¹⁶⁵.

¹⁶⁵ MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva*,...s.634

4. Závěr

Cílem mé práce bylo především poskytnout analýzu současné právní úpravy přípravného řízení podle trestního řádu, co se týče dokazování, a provést alespoň částečné hodnocení efektivity této úpravy a nastínit její možné směřování do budoucna. V začátcích práce bylo nutné vymezit přípravné řízení z teoretického hlediska, jeho základní zásady, funkce, účel a postavení v rámci trestního řízení. Pro pochopení přípravného řízení v návaznosti na dokazování a jeho rozsah je podstatné také vymezit jeho vztah k hlavnímu líčení, kterému jsem se proto věnovala o něco podrobněji. Tato koncepce je podle mého velmi podstatná pro pochopení celé problematiky v obecnější rovině. Zde prošla právní úprava trestního procesu velkými změnami. Od roku 2002 došlo k přesunutí těžiště dokazování do hlavního líčení. Tento krok je velmi významný v rámci odproštění se od socialistické justice směrem k moderním trendům a mechanismům, na kterých fungují ostatní země a které jsou nezbytné k zajištění spravedlivého procesu a všech jeho aspektů. Přípravné řízení by mělo být opravdu jen předběžné. Policejní orgán, byť jako aparát specializovaný a schopný, nemůže už z hlediska nedostatku času, prostředků, ale především vzdělání, mít pro trestní řízení tak významnou funkci, aby jím získané důkazy předurčovaly výsledek soudního projednání věci, jak tomu bylo v naší zemi po dlouhá léta. Druhým důvodem je to, že obecným trendem ve vývoji úprav trestního řízení v Evropě je snaha dávat co největší důraz na kontradiktornost stran. Ta však může být plně umožněna pouze v řízení před soudem, které probíhá veřejně a hlavně ústně. Proto by právě zde měla být pokud možno většina důkazů prováděna. Přípravné řízení jako stadium z principu neveřejné tomuto požadavku nemůže už ze své povahy dostát.

Co se týče už konkrétnějších aspektů přípravného řízení standardního, zde nevidím až na dílčí aspekty, které jsem již v práci zmínila (nejasnosti při postupech podle zákona o Policii ČR, problémy s úředními záznamy o vysvětlení atd.), nějaké větší a zásadní problémy. Návaznost stávajících dvou fází přípravného řízení (prověřování a vyšetřování) mi přijde poměrně jasná a logická. Obě fáze používají v podstatě stejné prostředky ke splnění dílčích cílů, které jsou ale souběžně, co se týče dokazování, omezeny co do rozsahu těmi obecnějšími principy (přednost hlavního líčení v dokazování, provádění důkazů pouze pokud je to nezbytně nutné a v nezbytně nutném rozsahu). Stále ale platí, že je třeba přihlížet k požadavkům rychlosti trestního řízení, tudíž je správné, že připouští aktuální trestní řád, aby byly i přesto některé důkazy provedené v přípravném řízení následně použity u soudu. Nejen

rychlost ale jejich povaha to kolikrát vyžadují. Nelze proto striktně formálně stanovit limity a hranice dokazování pro přípravné řízení- především trestní proces, který představuje velký zásah do práv a svobod člověka, by měl co nejvíc dbát na individualitu posuzování každého případu a tím pádem také rozsahu důkazů. Z těchto důvodů považuji v zásadě za správné znění věcného záměru nového trestního řádu, který se této koncepcce drží a snaží se jí ještě posilovat. Za jediný rozporný bod ale považuji zavedení formálního důkazního břemene státního zástupce. To podle mého může vést právě k opačnému efektu, než o jaký snaha o přenesení dokazování do řízení před soud usiluje. Na státního zástupce bude vyvíjen větší tlak, aby břemeno unesl, a v tom důsledku může trvat na provádění dokazování v přípravném řízení v rozsahu větším, než je třeba. Tuto hrozbu si dokážu v praxi reálně představit jako možnou.

Díkcí trestního řádu standardního i zkráceného přípravného řízení tedy nepovažuji za nijak zvlášť špatnou nebo nevyhovující hlavním záměrům pro koncepci slabého přípravného řízení. Horší už je otázka praxe, kdy nevydaření těchto cílů spočívá podle mého především v tom, že si OČTŘ na tuto koncepci ještě nezvykly a stále přetrvávají tendence přesahovat nutný rámec dokazování a přílišného formalismu, ještě předtím, než dojde věc před soud. Není to tedy chyba zákona, ale pouze otázka času, než bude situace příznivější.

Za jedinou část trestního řádu týkajícího se přípravného řízení, která je podle mého dá se říci špatná, je část týkající se rozšířeného přípravného řízení. Plně se ztotožňuji s věcným záměrem nového trestního řádu, který tuto formu vypouští. Rozšířené přípravné řízení mělo za efekt právě zbytečně rozsáhlé dokazování v předsoudním stadiu, což je směr nechtěný.

Seznam použitých zdrojů

Monografie/komentáře

1. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. Přpracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. 1009 s.
2. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. 846 s.
3. FRYŠTÁK, Marek a kol. *Trestní právo procesní*. 2. přpracované vydání. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2009. 265 s.
4. FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 6. Vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. 927 s.
5. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Přípravné řízení trestní*. 2. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2003. 1443 s.
6. MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva, trestní právo procesní*. 3.vydání. Praha: C.H.Beck, 2007. 1166 s.
7. CHMELÍK, Jan a kol. *Trestní řízení*. Plzeň: nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 509 s
8. HERCZEG, Jiří. *Média a trestní řízení*. Praha: Leges, 2013. 288 s.
9. FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. Spisy právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia. 392 s.
10. ŠÁMAL, Pavel. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. Praha: Codex Bohemia, 1999. 404 s.
11. RŮŽIČKA, Miroslav. *Přípravné řízení a stádium projednání trestní věci v řízení před soudem*. Vydání 1. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2005. 158 s.
12. MATHERN, Vladimír. *Dokazovanie v československom trestnom procese*. Bratislava: Vydavateľstvo Obzor, 1984. 232 s.
13. BALÁŽ, Pavel, PALKOVIČ, Jaroslav. *Dokazovanie v trestnom konaní- teoretická a praktická časť*. Bratislava: Typi Universitatis Tyrnaviensis ; Veda, 2005. 428 s.
14. KOUDELKA, Zdeněk a kol. *Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2010. 400 s.
15. FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl první. Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. 215 s.
16. RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. Vydání. Praha: C.h.Beck, 2005. 745 s.
17. CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Aktuální problémy dokazování v trestním řízení*. AUC- Iurudica, Praha: UK, 1975. 65 s.
18. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I., §1-156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. 1898 s.
19. VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, 461 s.

20. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II., §157-314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. 1899-3730 s.
21. JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád, s poznámkami a judikaturou*. 6.vydání. Praha: Leges, 2016. 1273 s.
22. STRÍŽ, Igor. *Trestní zákoník trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. Praha: Linde, 2010. 1184 s.

Příspěvky ve sbornících:

1. POLÁK, Peter. Funkcie prípravného konania. In ZÁHORA, Jozef (ed). *Aktuálne problémy prípravného konania trestného*. Praha: Leges, 2014. s. 18-38
2. FRYŠTÁK, Marek. Meze a rozsah dokazování v přípravném řízení. *Dokazovanie v civilnom a trestnom konaní*. In HULLA, Peter (ed). Pezinok: Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2012. s. 223-236
3. JELÍNEK, Jiří. Přípravné řízení a rekodifikace českého trestního procesu. *Prípravné konanie-možnosti a perspektivy*. In ZÁHORA, Jozef (ed). Praha: Leges, 2016, s.36-43
4. PŮRY, František. Některé limity dokazování v trestním řízení České republiky. *Dokazovanie v civilnom a trestnom konaní*. In HULLA, Peter (ed). Pezinok: Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2012. S. 195-203
5. FRYŠTÁK, Marek. Lze zjišťovat v přípravném řízení skutkový stav věci rychle a jednoduše? In ZÁHORA, Jozef (ed). *Aktuálne problémy prípravného konania trestného*. Praha: Leges, 2014. s.145-157
6. FRYŠTÁK, Marek. Přípravné řízení- bilance a perspektivy. *Prípravné konanie-možnosti a perspektivy*. In ZÁHORA, Jozef (ed). Praha: Leges, 2016, s.104-116
7. IVOR, Jaroslav. Předmět a rozsah dokazování v přípravném konaní. In ZÁHORA, Josef (ed.). *Aktuálne problémy prípravného konania trestného*. Praha: Leges, 2014. s. 38-49

Články z odborných časopisů:

1. CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Novelizace a rekodifikace trestního řádu ČR a aktuální problémy teorie dokazování v trestním řízení (historická úvaha), *Trestní právo 2001*, č. 4. s. 2-10
2. ŠTĚPÁN, Jan. Účel a rozsah přípravného řízení a jeho poměr k hlavnímu líčení, *Právník 1967*, č.8,s.719-729
3. RŮŽEK, Antonín, CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Vztah přípravného řízení k hlavnímu líčení. *Socialistická zákonnost 1968*. Č. 7. s.426-433
4. ŠÁMAL, Pavel. Ke vztahu přípravného řízení a hlavního líčení po novele trestního řádu. *Právní rozhledy*, 2001. roč. 9, č.10, s. 462-470
5. CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Hodnocení důkazů. *Socialistická zákonnost*. 1967. Roč. 15, č. 5. s. 278-284
6. FRYŠTÁK, Marek. Možnosti postupu policejního orgánu před zahájením úkonů trestního řízení-je stávající stav vyhovující? *Státní zastupitelství*, 2010, roč. 8, č.5, s.22-26
7. MUSIL, Jan. Úloha policie v evropském kontinentálním procesu. *Kriminalistika 1997*, č.1,s.8-11
8. RŮŽIČKA, Miroslav, ŠABATA, Karel. Zkrácené přípravné řízení a jeho místo mezi formami přípravného řízení. *Státní zastupitelství*. 2010, roč. 8, č.2. s. 6-14

9. FRYŠTÁK, Marek. Přípravné řízení de lege ferenda. *Trestněprávní revue*. 2015, roč. 14, č. 6, s. 133-139
10. FRYŠTÁK, Marek. Úřední záznam o podání vysvětlení jako důkaz v trestním řízení. *Trestněprávní revue*. 2013, roč.12, č.9, s.199-202
11. RŮŽIČKA, Miroslav, SZKANDEROVÁ, Marcela. Několik poznámek k výsledkům svědků v přípravném řízení z pohledu policejního orgánu a státního zástupce. *Trestněprávní revue*. 2010. Roč. 10, č.10, s.290-293
12. FRYŠTÁK, Marek. Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. *Trestněprávní revue*. 2013, roč.12, č.5, s.109-12
13. FENYK, Jaroslav. Postavení státního zástupce v trestním řízení po novele trestního řádu. *Bulletin advokacie*, 2001. Č.11-12, s.38-52
14. VANTUCH, Pavel. Předsoudní fáze trestního řízení po novele trestního řádu. *Bulletin advokacie*, 2001. Č.11-12, s. 22-38
15. SVATOŠ, Roman. Zkrácené přípravné řízení. *Trestní právo*. 2004, roč. 9, č.3, s.17-18
16. ŠÁMAL, Pavel. Zkrácené přípravné řízení. *Trestněprávní revue*. 2002, roč. 1, č. 2, s.5-8
17. FRYŠTÁK, Marek. Smysl a význam zkráceného přípravného řízení z hlediska jeho rychlosti. *Trestněprávní revue*. 2012, roč.11, č.10, s.235-238
18. JEŽEK, Vladimír. Zkrácené přípravné řízení a zjednodušené řízení před soudem. *Bulletin advokacie*. 2001. Č.11-12, s. 78-93

Právní předpisy:

1. zákon č. 141/1961Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
2. usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
3. sdělení č. 209/1992 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8, ve znění pozdějších předpisů
4. ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
5. zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů
6. zákon č. 273/2008 o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
7. zákon č. 265/2001 Sb. kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Judikatura:

1. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.10.2002, sp.zn. 4 Tz 74/2002
2. Nález Ústavního soudu ze dne 14.5.2008, sp.zn II. ÚS 2014/07
3. Nález Ústavního soudu ze dne 3.11.2004, sp.zn. II. ÚS 268/03
4. nález Ústavního soudu I.ÚS 733/01 ze dne 24. 2. 2004
5. nález Ústavního soudu III.ÚS 183/01 ze dne 12. 6. 2003
6. Nález Ústavního soudu ze dne 6.10.2005, II. ÚS 298/05
7. Nález Ústavního soudu ze dne ze dne 9. 1. 2008, sp.zn. I.ÚS 375/06

8. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16.10.2014, sp.zn. 2 To 93/2014
9. Nález Ústavního soudu ze dne 12.7.2011, sp.zn. IV. ÚS 569/11
10. Nález Ústavního soudu ze dne 27.4.2009, sp.zn. I ÚS 3206/2008
11. Nález Ústavního soudu ze dne 28.1.2003, sp.zn. II ÚS 118/01
12. Nález Ústavního soudu ze dne 26. 9. 2000, sp.zn. I.ÚS 129/2000
13. Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 7.10.2004, sp.zn. 1 To 61/2004
14. Usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 11. 2005, sp.zn. III. ÚS 369/05
15. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21.8.2002, sp. zn. 9 To 72/02
16. usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 4. 2002, sp.zn. 5 To 70/2002

Internetové zdroje

1. Východiska a principy nového trestního řádu, Věcný záměr nového trestního řádu, dostupné na < <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>>
2. Důvodová zpráva k novele č.265/2001, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, 2000. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=785&CT1=0>
3. Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č.8/2009, ze dne 21.9.2009. Dostupný na: http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/POP/trest/1_SL_913-2013.pdf
4. Závazný pokyn policejního prezidenta ze dne 21.4.2009 o plnění úkolů v trestním řízení, Dostupný na <http://www.policie.cz/clanek/poskytnuti-zppp-c-30-2009-sb.aspx>

Shrnutí

V mé diplomové práci se věnuji problematice dokazování v přípravném řízení v českém trestním procesu. Poskytuji analýzu jak současné právní úpravy a její efektivity, tak pohled na její nedostatky a vývoj do budoucna. Pracuji nejen s aktuálními právními předpisy, ale také se záměrem nového trestního řádu. Kromě teoretického výkladu o pojmech přípravné řízení a dokazování v obecnější rovině v prvních dvou kapitolách, je v mé práci obsažena také kapitola třetí, která je konkrétnější. Ta se zabývá detailněji přípravným řízením, jeho průběhem, dokazováním v něm a jednotlivými důkazními úkony a jejich použitelností. Pojednává se o roli soudu, státního zástupce a policejního orgánu na průběh a kvalitu provedení důkazů v tomto předsoudním stadiu trestního řízení. Porovnány jsou rovněž různé formy přípravného řízení co do jejich rozdílů v rozsahu dokazování a průběhu.

Summary

In my diploma thesis, I am dealing with the topic of evidence in preparatory proceeding in czech criminal procedure. I am provoding an analysis of current legal frame and its effectivity, so as the view on its shortcommings and possible future development. I am working with current version of criminal procedure law, but also with the documented intention of the new criminal procedure code. Besides the theoretical explanations of the therms preparatory proceeding and evidence in more general way, that is situated in first two chapters, there i salso a charter free, which is more specific. This chapter is concerned about preparatory proceeding in details- its course, evidences and particular operations gathering evidences and their role in the whole criminal procedure. Also there is a part dedicated to the role of court, prosecutor and police authorities in the course and the quality of evidence in the pretrial stage. In the end, there i salso a comparison of the different forms of preparatory proceedings.

Klíčová slova

Trestní právo, Trestní proces, Trestní řád, dokazování, Přípravné řízení, prověřování, vyšetřování, trestní stíhání, státní zástupce, policejní orgán

Key words

Criminal law, criminal procedure, The czech criminal procedure code, evidence, preparatory proceeding, verification of facts, investigation, criminal prosecution, public prosecutor, police authorities